

Uitgave: de Imkersbond ABTB, de Imkersbond van de LLTB, de Bond van Bijenhouders van de NCB, en de VBBN

7/9
september
1998

bijen

MAANDBLAD VOOR IMKERS

bijen

Maandblad voor imkers ISSN 0926-3357

Jaargang 7, nummer 9, september 1998

Uitgegeven door de Imkersbond ABTB, de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), de Bond van Bijenhouders van de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (NCB) en de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN)

Hoofredacteur J. Beetsma

Redactie mw. M.L. Boerjan, M.J. van Iersel, A. M. Kuypers, R.H. Molenaar, en M. Schyns.

218 Vaste medewerkers mw. N. de Jong, P. Liefbroer, A. Neve, en K. Zoet.

Redactiesecretaris mw. M.J.E.M. Canters

Postbus 198, 6720 AD Bennekom Telefoon 0317 42 24 22

Telefax 0317 42 41 80 E-mail bijenhuis@tip.nl

Serveraansluiting VBBN zoemlijst: listserv@lifenet.nl

Financiële administratie

Spoorlaan 350, 5038 CC Tilburg

Telefoon 013 583 63 50

Bankrelatie RABO-bank Tilburg,

rekeningnummer 18.52.12.077, ten name van 'Bijen'.

Postbanknummer van de bank 10.88.813

'Bijen' verschijnt 11 keer per jaar omstreeks de 15e van de maand (het juli- en augustusnummer is een gecombineerd nummer).

Oplage 8.200

Tarieven voor handelsadvertenties: op aanvraag bij de redactiesecretaris.

Niet-commerciële advertenties in 'Vraag en aanbod':

f20,00 per 20 woorden, elk extra woord f0,50

Betaling bij opgave.

Alle in 'Bijen' gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs. De redactie houdt zich het recht voor de bijdragen in te korten of te redigeren.

Overname van artikelen en illustraties alleen met toestemming van de redactie en dan met bronvermelding.

Kopij, opgave en betaling van advertenties moeten

uiterlijk zes weken vóór de datum van verschijning aan de redactiesecretaris worden opgestuurd. Tekst bij voorkeur op een diskette insturen. Zo mogelijk met foto's of dia's.

Vormgeving en opmaak Grafisch Atelier Wageningen

Druk Drukkerij Modern b.v., Bennekom

Bij de voorplaat: *Postzegels uit de verzameling van John en Marijke Driebergen*. Foto Guy Ackermans.

Van de redactie

Het hoofdartikel komt deze maand van Christ Smeekens (Ambrosiushoeve), Barbara van der Eerden (Instituut voor Dierhouderij en Diergezondheid van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek te Lelystad) en Henk van Schuppen (Rijksdienst voor keuring van Vee en Vlees) naar aanleiding van de besmetting met Amerikaans vuilbroed op diverse lokaties in ons land; omgeving Berlicum en Boxtel, inmiddels geldt ook een vervoersverbod in het gebied rond Vlaardingen. Het vervoersverbod rond Wijre en Simpelveld is opgeheven. In onze drift naar dadendrang en winstbejag (de beste koninginnen komen altijd uit het buitenland ...) kunnen alleen straffe maatregelen onze bijencultuur beschermen. Ik hoop dan ook dat de ernst van de zaak door alle bijenhouders wordt onderkend. En de uitslaande brand snel wordt bedwongen. Het septembernummer levert gelukkig ook nog leesplezier. De Ambrosiushoeve is opgenomen in het Kennis Centrum Wageningen en in Duitsland teelt men vijftig jaar carnica's. Ab Kuypers ontbreekt natuurlijk ook niet in het septembernummer. Kortom, er is weer genoeg informatie om onze hobby gestalte te geven, c.q. te voeren.

Rob Molenaar

Inhoud

Onderzoek Amerikaans vuilbroed	Christ Smeekens e.a.	219
Mededeling inzake vervoersverboden		220
De Lezer schrijft		221
Praktijkervaring	E.E. van Baren	221
Alles van goud	J.F. Takens	221
Bijenplant in beeld	Arjen Neve	222
Nieuws van de Ambrosiushoeve	Christ Smeekens	224
Van heinde en ver	Mari van Iersel	225
Van imker tot imker	Ko Zoet	226
Beginnerscursus deel 8: Jonge moeren	Peter Liefbroer	228
Foto van de maand		229
50 jaar carnicateelt in Duitsland	F.K. Tiesler	232
Studiedag NCB	J.H. Janssen	233
Krokussen en sneeuwkllokjes	Ger Londo	235
Kort		236
VBBN Enschede betreft 'Koetshuis'	Ab Kuypers	237
Oosterhouts bijengilde in Waku-Waku		238
Verenigingsnieuws NCB		
Bijgepraat van de bestuursafdeling	J. Beekman	239
Voorlichtingsbijeenkomst AVB	M.J. van Iersel	240
Toch nog revanche		240
Verenigingsnieuws VBBN		
Uit de PC van de voorzitter	Dick Vunderink	241
Nieuwe video's VBBN		241
Facelift Expositie Bijenhuis	Frans Janssen	242
Symposium over bijenziekten	Catherine Reker e.a.	243
Euregio Honingkeuring		244
Carnicaclub van Groep Achterhoek		244
Familieberichten		244
Kalender		245
Cursussen		246
Vraag en Aanbod, adressen		247

Onderzoek Amerikaans vuilbroed

Christ Smeekens, Ambrosiushoeve, Barbara van der Eerden, ID-DLO, Henk van Schuppen, RVV

Vanaf het voorjaar 1998 worden door het Instituut voor Dierhouderij en Diergezondheid van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (ID-DLO) te Lelystad, honingmonsters onderzocht op de aanwezigheid van *Paenibaccillus larvae* de verwekker van Amerikaans vuilbroed (AVB). De onderzoeksresultaten tot 10 juli van dit jaar zijn als volgt:

Er zijn in totaal 124 honingmonsters onderzocht afkomstig van 80 imkers. Op de bijgevoegde kaart 1 is aangegeven van welke plaatsen in Nederland de honingmonsters afkomstig zijn. In de honingmonsters van twee imkers is *Paenibaccillus larvae* aangetoond. Deze twee imkers zijn door de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV) verdacht verklaard van Amerikaans vuilbroed en mogen hun bijenvolken niet verplaatsen. De RVV is de dienst die de maatregelen voor de bestrijding van AVB uitvoert. Dit in het kader van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren. Door de RVV zal herbemonstering van hun bijenvolken plaatsvinden.

Door ID-DLO zijn ook 36 honingmonsters van 30 imkers uit België onderzocht. In één honingmonster is *Paenibaccillus larvae* aangetoond.

Uitbraken Amerikaans vuilbroed

Uit de drie gebieden waar Amerikaans vuilbroed is uitgebroken (Berlicum, Boxtel en Wijlre) zijn door de RVV 321 monsters (honing of raat) ingezonden. Bij 55 monsters van 25 imkers is *Paenibaccillus larvae* aangetoond (zie kaart 2). Ondertussen zijn van 14 imkers de bijenvolken vernietigd. Imkers waar *Paenibaccillus larvae* in honingmonsters is aangetoond maar waarbij geen verschijnselen (luciferproef) van Amerikaans vuilbroed zijn gevonden krijgen de verdachte status. Deze worden na ongeveer een maand opnieuw gescreend om te onderzoeken hoe de ziekte zich in de bijenvolken ontwikkelt.

Aandacht voor Amerikaans vuilbroed nodig

Controleer het broednest van uw bijenvolken grondig. Bij afwijkingen van het broednest de lucifertest uitvoeren. Als u afwijkingen vindt meldt u dit aan het meldpunt voor bijenziekten de Ambrosiushoeve. U kunt de Ambrosiushoeve bereiken van maandag tot en vrijdag van 09.00-17.00 uur, 013-542588, fax 013-

5439155.

Wanneer het een serieuze verdenking van Amerikaans vuilbroed betreft, moet ook bij de RVV gemeld worden.

Wissel geen materialen uit met andere imkers. Vraag bij aankoop van koninginnen of larven een verklaring van onderzoek van honing op Amerikaans vuilbroed. Koop geen materialen van imkers die geen honingonderzoek hebben laten uitvoeren.

Honingonderzoek

Door het ID-DLO is een monsterset ontworpen bestaande uit een monsterpotje, een beschrijving van de monsternamen en een retourenveloppe. Volgens deze beschrijving wordt met een lepel suiker/honing verzameld van de randen met verzegeld voer rond het broednest. Er worden verzamelmonsters gemaakt van

Situatie in de vervoersverboden (med. RVV).

Bij het maken van dit artikel op 10 juli 1998 was de stand van zaken als volgt:

Vervoersverbod Loosbroek/Berlicum

Totaal gescreend: 57 imkers
Nog geen uitslag van ID-DLO: 4 imkers
Nog te screenen: 1 imker
Aantal negatief: 49 imkers
Aantal verdachte imkers: 2
Aantal vernietigde bijenstanden: 2

Vervoersverbod Wijlre

Totaal gescreend: 20 imkers
Nog geen uitslag van ID-DLO: 15 imkers
Nog te screenen: 1 imker
Aantal negatief: 1 imker
Aantal verdachte imkers: 3
Aantal vernietigde bijenstanden: 1

Vervoersverbod Boxtel

Totaal gescreend: 47 imkers
Nog geen uitslag van ID-DLO: 9 imkers
Nog te screenen: geen
Aantal negatief: 19 imkers
Aantal verdachte imkers: 12
Aantal vernietigde bijenstanden: 7
Als gevolg van deze uitbraken is het gebied Boxtel uitgebreid met Liempde en Oirschot.

Kaart 1. Herkomst van de honingmonsters onderzocht door ID/DLO. Totaal 124 honingmonsters afkomstig van 80 imkers.

Kaart 2. Herkomst positieve monsters. 2 monsters (grote stip) afkomstig van 2 imkers. 55 monsters (kleine stip) AVB bestrijding, afkomstig van 25 imkers.

maximaal zes bijenvolken. Dit monster wordt door ID/DLO onderzocht op de aanwezigheid van sporen van *Paenibacillus larvae*. De kosten voor het toesturen van het monsterstetje en het onderzoek bedragen

f15,- te betalen nadat u de uitslag van het onderzoek heeft ontvangen. Bijhouders kunnen het monsterstetje telefonisch bestellen bij ID/DLO: 0320-238238.

Mededelingen inzake vervoersverboden

De Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, gelet op de artikelen 30, eerste lid, en 31 van de Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren, besluit:

Regeling vervoersverbod bijen Vlaardingen 1998.
Het is verboden bijen te vervoeren binnen en vanuit het gebied dat als volgt wordt begrensd: vanaf de Maassluisse Trekvaart (Maassluis) de vaart volgend in noordoostelijke richting, overgaand in Noordvliet tot Vlaardingervaart. Vlaardingervaart overstekend naar Slinksloot. Slinksloot volgend tot Zouteveenseweg. Zouteveenseweg volgend in zuidelijke richting, overgaand in Breeweg tot Woudweg. Woudweg volgend in oostelijke richting tot Harreweg. Harreweg volgend in zuidelijke richting tot Scheepvaartweg. Scheepvaartweg volgend in zuidwestelijke richting, overgaand in Van Dalsumlaan, overgaand in Mozartlaan tot Churchillweg. Churchillweg volgend in zuidelijke richting, overgaand in Nieuwe Damlaan

tot Burgemeester Van Haarenlaan. Burgemeester Van Haarenlaan volgend in zuidwestelijke richting tot Vlaardingerdijk. Vlaardingerdijk volgend in westelijke richting tot A4. A4 volgend in zuidelijke richting tot Nieuwe Maas. Nieuwe Maas volgend in westelijke richting, overgaand in Nieuwe waterweg tot Deltaweg. Deltaweg volgend in noordwestelijke richting tot Laan 1940-1945. Laan 1940-1945 volgend in noordoostelijke richting, overgaand in Oude Veiling tot Maassluisse Trekvaart.

De Regeling vervoersverbod bijen Simpelveld 1998 wordt ingetrokken.

De Regeling vervoersverbod bijen Wijlre 1998 wordt ingetrokken.

Deze regeling wordt op 28 augustus 1998 om 16.00 uur bekend gemaakt aan de media en treedt onmiddellijk daarna in werking.

Excuses

Alhoewel de inhoud van de bijdragen in de rubriek 'De lezer schrijft' niet onder de verantwoordelijkheid van de redactie valt, is een bijdrage opgenomen die niet gepubliceerd had mogen worden. Het gaat hier om de bijdrage van de heer W. Nollet over 'Samenwerken in België' in Bijen 7(5):148-149 (1998). Omdat er in dit artikel beschuldigende en beledigende opmerkingen over personen worden gemaakt, had het niet mogen worden geplaatst. Voor het feit dat dit toch gebeurd is bied ik mijn excuses aan aan de heer L. Baeten, het Bestuur van de KVIB en de lezers van Bijen.

Joop Beetsma, hoofdredacteur.

Praktijkervaring

Naar aanleiding van Bijen 7(6): 176 (1998) 'De lezer schrijft'.

Ja, ook ik had een heel bijzondere belevenis met mijn bijtjes.

Bij de bijeninspectie half mei (13-5-1998) kon ik de bijenkoningin niet vinden (ik heb haar niet geknipt en niet gemerkt). Ik ontdekte ook geen één-, twee- en driedaagse eitjes meer. Wel larven en poppen en uitlopend broed. Enkele dagen later, weer in het volk gekeken (16-5-1998), ja hoor, koninginnendoppen aangetrokken.

Ik bereken: driedaags eitje (misschien vier), zes dagen larve, zeven dagen pop = 16 dagen, rijpe koningin. 25 mei: tot mijn verrassing waren alle doppen weg, keurig opgeruimd door de bijen.

Vier dagen later: ik stond in het zonnetje (15.00 uur) voor mijn bijenkast en sloeg de bedrijvigheid van de bijen op de vliegplank gade. Ik zag tot mijn grote verbazing een mooie jonge koningin (nog licht van kleur) op de vliegplank. Flanerend, op- en neerlopend tegen de kast aan. Het leek alsof ze de weldaad van de warmte en het zonlicht verkondigde. Enkele minuten was ik geheel gefascineerd. Toen ben ik haar uit het oog verloren. Was ze de kast ingelopen of weggevlogen? Ik weet het niet. Wel waren op 16 mei alle stadia broed in het volk aanwezig.

E.E. van Baren-Schimmelpfennig, Wierden

Alles van goud

Hoewel zelf sinds kort toegetreden tot het 'imkers-gilde', heb ik nu al bewondering voor de foto's op het omslag. Steeds iets nieuws en altijd iets met bijen. Naast mijn belangstelling voor bijen ben ik verzamelaar van tegels van de 'Porceleyne Fles' uit Delft. Van de serie wapentegels in mijn verzameling is een exemplaar van de gemeente Hengelo. Bij navraag in Hengelo kon men mij over het ontstaan van het wapen niets vertellen; wel kreeg ik een kopie van de toekenning van het wapen aan Hengelo d.d. 8 april 1870.

J.F. Takens, Bilthoven

VAN WEGE DEN KONING.

DE MINISTER VAN JUSTITIE.

Gelet op het Koninklijk besluit van den 1 April 1870, No. 6; Verklaart dat aan de gemeente Hengelo (provincie Overijssel: is toegekend het wapen hieronder in zijne kleuren en metalen omschreven en geteekend; zijnde een schild van lazuur, waarover een golvende band (:bando:) van zilver, de linkelhoek van het schild beladen met eene bijenkorf en eene bijenswerm van goud, de rechterhoek van het schild, beladen met eene korenschoof, waartusschen eene kruisbeelings geplaatste zeis en eene dorschvlegel, alles van goud, het schild omgeven van het randschrift: Gemeentebestuur van Hengelo (:provincie Overijssel:)

Gedaan in 's Gravenhage, den
8 April 1870.

DE MINISTER VAN JUSTITIE,

(get.) van Lilaar.

Hondstong (*Cynoglossum officinale* L.)

Stuifmeel van de hondstong wordt regelmatig in Nederlandse honingen aangetroffen. Gelet op de verspreiding van de plant in ons land zal het niet zo gauw gebeuren dat de bijen hondstonghoning zullen leveren. Toch overkwam dat een keer een imker uit Noordwijk: in de voorjaarshoning die hij in 1988 oogstte, zat praktisch voor 100% stuifmeel van de hondstong, en niet zo'n klein beetje, circa 5.000.000 korrels per 10 gram.

Enige soort in ons land

222 Wie de plant van dichtbij bekijkt, zal het niet bevreemden dat zij tot de familie van de ruwbladigen (*Boraginaceae*) behoort. Het geslacht *Cynoglossum* L. telt zo'n 50-60 soorten, waarvan de hondstong de enige soort is die in ons land in het wild voorkomt. We vinden hem in de duinen van Zeeland, Noord- en Zuid-Holland, op Texel en op een gering aantal plaatsen op rivierdijken en in Zuid-Limburg. De plant gedijt het beste op een kalkrijke bodem.

Tweejarig

Hondstong is een tweejarige plant, die in het eerste jaar een rozet van bladeren en een stevige wortel vormt. In het eerste jaar worden in de wortel voldoende groeistoffen opgeslagen voor de groei en het vormen van zaad in het volgende jaar. Dan vormt de plant één, soms meer, bebladerde stevige stengels. De gehele plant is bezet met een korte wollige beharing. De rozetbladeren zijn gesteeld, de stengelbladeren zittend. Aan het eind van een stengel en in de oksel van de bladeren bovenaan vormen zich de bloemen, die in schichten staan. Als de bloemen nog in knop zijn, zijn de schichten als een spiraal opgerold. Tijdens de bloeiperiode, dat is van mei tot en met juli, wordt de stengel van de schicht steeds langer. Bij het begin van de bloei is de kleur van de bloemkroon bruinachtig rood, later verandert hij in purper. De bloemen zijn 5-talig. De behaarde kelkbladen zijn tijdens de bloei korter dan de bloemkroon, maar groeien later verder uit en omsluiten dan de rijpende vrucht. De bloemkroon bestaat uit een korte buis met een 5-lobbige holle rand. In de bloemopening staan voor de lobben kleine aanhangsels, de keelschubben, die de bloemopening bijna geheel afsluiten. Nectar purende insecten moeten met de tong tussen de schubben door en op

die plaats staan nu precies de korte meeldraden op de bloemkroon ingeplant. Het bovenstandig vruchtbeginsel is tweehokkig en wordt door valse tussenschotten in vieren gedeeld. De korte rechte stamper staat onderaan tussen de delen van het vruchtbeginsel. Bij het rijpen van het zaad groeit de stijl verder uit en steekt dan ver buiten de vruchten.

Nectar en stuifmeel

De hondstong produceert veel nectar die onder in de bloem wordt afgescheiden. De nectar bevat gelijke hoeveelheden aan saccharose, fructose en glucose. De stuifmeelkorrels zijn relatief erg klein. Ze zijn heterocolpaat, dat wil zeggen dat ze kiemopeningen van verschillende vorm hebben. Van de zes openingen heeft de helft een stervorm, door de lichtmicroscop gezien, en de rest een langgerekte vorm. Bij een honinganalyse zijn de korrels gemakkelijk te herkennen. Omdat ze zo klein zijn behoren ze tot het type stuifmeelkorrels waarvan de hoeveelheid oververtegenwoordigd (tenminste 90%) moet zijn wil van een soorthoning gesproken kunnen worden. Kleine stuifmeelkorrels worden namelijk niet zo gemakkelijk door het ventiel uit de honingmaag van de bij gezeefd.

Giftig

De plant en in het bijzonder de rozetbladen bevatten giftige alkaloiden. In Amerika, waar de plant met graanzaden uit Eurazië naar toe is overgebracht, is de hondstong een schadelijk onkruid.

Vermeerdering

Hondstong vermeerdert zich uitsluitend door zaad. De vrucht bestaat uit vier nootjes, plat en eivormig, die aan beide zijden zijn bezet met korte stevige haartjes. Ze hebben aan het eind weerhaakjes en blijven daardoor gemakkelijk aan de vacht van dieren kleven, waardoor verspreiding kan plaatsvinden.

Literatuur

- Clarke, G.C.S. (1977): The northwest European pollen flora. 10. Boraginaceae. Review of Palaeobotany and Palynology, 24: 59-101.
- Upadhyaya, M.K., H.R. Tilsner en M.D. Pitt (1988): The biology of Canadian weeds. 87. *Cynoglossum officinale* L. Can. J. Plant Sci. 68:763-774

Hondstong (*Cynoglossum officinale* L.)

A bovenste deel van plant met bloeiwijzen en rijpende vruchten; B bloem; C deel opengeslagen bloemkroon met keelschubben en meeldraden; D meeldraad; E stuifmeelkorrel: 1 equatoriaal, 2 polair; F deel bloemkelk met stamper; G nootje.

Ambrosiushoeve opgenomen in Kennis Centrum Wageningen

De financiers van de Ambrosiushoeve (Bedrijfsraad voor de bijenhouderij, het tuinbouwbedrijfsleven en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij) hebben een overeenkomst gesloten met het Kennis Centrum Wageningen (KCW) waardoor de Ambrosiushoeve opgenomen zal worden in het KCW. Het KCW is een nieuwe overkoepelende organisatie voor al het landbouwkundig onderzoek in Nederland. Ook alle andere proefstations voor de diverse sectoren in land- en tuinbouw en de onderzoeksinstututen van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) worden bij het KCW ondergebracht. Hierdoor kan een optimale samenwerking tussen al het landbouwkundig onderzoek worden bereikt. Het onderzoek voor insectenbestuiving en bijenhouderij blijft in Hilvarenbeek gehuisvest.

Cursus biotechnische bestrijding varroamijt

Op de Ambrosiushoeve en in Laren zijn door medewerkers van de Ambrosiushoeve en door Willem Jan Boot en Johan Calis cursussen verzorgd over de biotechnische bestrijding van de varroamijt met behulp van de darrenraatmethode. De cursus duurde tien uur waarvan twee uur theorie en acht uur praktijk. In totaal hebben 63 bijenhouders deelgenomen. Over het algemeen waren de deelnemers positief over deze cursus. Een belangrijk probleem bij de voorgestelde methode is, dat men op de geplande tijden niet altijd verzekerd is van belegde darrenraten. Binnen de methode zijn echter alternatieven mogelijk om toch voldoende belegde darrenraten beschikbaar te hebben. Ook in 1999 zal een dergelijke cursus worden verzorgd.

Onderzoek varroamijt

In Europa zijn tussen de verschillende onderzoekscentra die zich bezig houden met onderzoek aan de varroamijt, afspraken gemaakt om dit onderzoek beter op elkaar af te stemmen en te voorkómen dat onderzoek dubbel wordt uitgevoerd. Binnen het kader van dit Europees onderzoek wordt door de Ambrosiushoeve onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke invloeden van varroabestrijdingsmiddelen op bijenvolken. Dit voorjaar is de invloed van mierenzuur op open broed onderzocht. Bij het onderzoek werd gebruik gemaakt van de Burmeister mierenzuurverdamer die gedurende drie weken naast het eerste broedvrije raam is gehangen.

Er werd mierenzuuroplossing gebruikt van 65%. Uit het onderzoek bleek dat bij larven uit het jonge open broedstadium een gemiddeld hogere sterfte optrad in vergelijking met onbehandelde volken. De resultaten waren bij de vier onderzochte volken sterk wisselend, waarschijnlijk veroorzaakt door het verschil in verdamping van het mierenzuur van volk tot volk. Door deze sterk wisselende resultaten is het effect niet statistisch betrouwbaar. Op het oude larvenstadium (celbodem bedekt) is geen effect van mierenzuur gevonden. Conclusies over mogelijke invloed van mierenzuur op het eistadium waren niet mogelijk omdat de uitval bij de blanco ook sterk wisselend is. Dit wordt veroorzaakt door andere factoren dan de onderzoeksbehandeling.

Invloed temperatuur op vermeerdering

De temperatuur in het broednest speelt een belangrijke rol bij de vermeerdering van de varroamijt (resultaten van het onderzoek van B. Kraus aan de Universiteit Utrecht). Een temperatuur van 1°C of 2°C onder de optimum broednesttemperatuur heeft een aanzienlijk hoger voortplantingsresultaat van de varroamijt tot gevolg. Vooral in het voorjaar kan de imker de temperatuur met allerlei ingrepen beïnvloeden.

Bij het onderzoek zijn twee groepen bijenvolken vergeleken: 'koude' volken en 'warme' volken. De 'koude' volken zijn in de schaduw geplaatst, de bodemventilatie was helemaal open, de dakisolatie is weggehaald en er zijn in het voorjaar kunstraten in het broednest gehangen.

Bij het onderzoek werden net-gesloten gemarkeerde broedcellen handmatig besmet met telkens één varroamijt. Op het einde van de gesloten broedperiode werd het succes van de voortplanting bepaald.

Uit het onderzoek bleek dat de variatie in aantallen volwassen dochters per werkstercel per varroamijt groot is (van 0-3). De tendens dat varroamijten zich succesvoller voortplanten bij een lagere temperatuur is aanwezig. Varroamijten in broedcellen naast een kunstraat of aan de rand van het broednest hebben een betere voortplanting dan mijten die zich voortplanten in cellen midden in het broednest. De variatie in de aantallen volwassen dochters per varroamijt is te groot om een significant verschil te kunnen aantonen. Als een imker streeft naar harmonieuze volken die het broed goed warm kunnen houden, wordt het voortplantingssucces van de varroamijt beperkt.

Bevruchtingsstation 50 jaar

In juni 1948 werd op het Duitse waddeneiland Sylt het carnica-bevruchtinsstation List opgericht en in gebruik genomen. De moeilijke voedselsituatie in het naoorlogse Duitsland was een reden om de teelt van productieve bijenvolken te bevorderen. Het kiezen van teeltvolken en het kweken van koninginnen kan op de dag van vandaag door elke goed onderlegde imker uitgevoerd worden. Dat moest in die tijd nog allemaal geleerd worden. Teelt betekent kijken of het gewenste resultaat ook optreedt. Dit is pas te zien aan de nakomelingen. Door de korte levensduur van de bij is het een race tegen de klok. In de imkerij kwam men tot het inzicht dat men op overgeërfde uiterlijke lichaamskenmerken mag afgaan om de productieve eigenschappen te kennen. Men kwam tot overeenstemming over de kenmerken waarop men moest keuren om de kwaliteit van een teelt te beoordelen. Dankzij het bevruchtingsstation is de Carnica-Troisecklijn raszuiver gehouden. Teelt is hier nog steeds kleine stapjes zetten om vooruit te komen. Vooruit komen ten eigen bate en ten bate van de gebruikers van het bevruchtingsstation. Een handicap voor List blijft de vroege sluitingsdatum van het station (20 juli). Daardoor hebben alleen vroege telers het genot van deze prestatie. In de voorbije vijftig jaren werden 39.628 koninginnen opgesteld en 30.004 koninginnen konden gepaard worden afgeleverd. Bron: *Deutsches Bienen Journal* 1998(4).

De begeerlijke donkere bij

Selectie en teelt als middelen om tot betere bijen te komen, vragen een lange adem. Broeder Adam werkte een leven lang aan zijn Buckfastbij en met de Carnica is men ook al een halve eeuw bezig. Minder bekend is het dat er ook al lange tijd gewerkt wordt aan selectie en teelt van de zwarte bij. Een van deze werkers is een imker met de poëtische naam Michael Mac Giolla Coda. Hij heeft zijn paringsstation in de Galtee mountains in Ierland, waar hij al zo'n veertig jaar bezig is met selectie en teelt van de zwarte bij. In een beschrijving van de resultaten komt men dezelfde lyrische bewoordingen tegen die ook door Carnica- en Buckfastfans gebruikt worden als ze over hun grote liefde spreken. Iedereen die deze bijenstand bezoekt is onder de indruk. Men heeft geen enkele vorm van beschermende kleding nodig. De bijen produceren veel honing. Ze bieden weerstand aan elke ziekte en zijn perfect aangepast aan het koude en natte klimaat

met zijn korte drachtseizoenen. Het zijn krachtige vliegers met een lange levensduur. Imkers die met deze bijen gaan imkeren zijn daarover zeer enthousiast en proberen de hele omgeving hiervan te voorzien zodat men op eigen stand een raszuivere lijn van deze bijen in stand kan houden. Momenteel wordt er ook gebruik gemaakt van kunstmatige inseminatie en DNA-onderzoek om de raszuiverheid vast te stellen en te behouden. Helaas geeft het artikel geen adressen zodat een bezoek aan deze imker tijdens een vakantie in Ierland enig speurwerk vereist. Het artikel eindigt met waarderende woorden voor elke imker die er hard aan werkt om zachte, productieve en gezonde bijen te kweken van welke kleur, ras of lijn dan ook. Door dit te doen levert men een waardevolle bijdrage aan de imkerij. Bron: *Beekeeping*, mei 1998.

Broedafleggers zijn toekomst van imkerij

Wie in Nederland zegt dat hij imkert volgens de principes van de Aalstermethode wordt een beetje meewarig aangekeken en dan lees je in een buitenlands blad dat broedafleggers de toekomst hebben. Ze werken immers zwermverhinderend. Zou die Aalstermethode dan toch de moeite waard zijn? Verder lezend blijkt dat de redcelmoeren uit de broedaflegger later vervangen worden door koninginnen uit een teeltprogramma en dat de imker zo goede jonge volken beschikbaar krijgt. Het zwermverhinderende effect van de broedaflegger blijkt een bijkomend voordeel te zijn en niet de hoofdzak. De schrijver doet wegens tijdgebrek zelf niets aan selectie en teelt. In zijn vereniging kan men moerdoppen halen bij een imker die daarvoor teeltvolken beschikbaar heeft. De imker die daarvan gebruikt maakt vult zelf zijn paringskastjes met bijen en krijgt van de teler de nodige doppen. De moeren uit deze teelt worden later in grotere volken ingevoerd. Die broedaflegger is daarvoor dan heel geschikt. Wat zou de Nederlandse bijenteelt erop vooruitgaan als wij een dergelijk systeem ook zouden kennen. Elke vereniging heeft enkele imkers die zorgen voor het teeltmateriaal en iedereen kan daar zijn larfjes halen. Onze Belgische collega's kennen dit systeem al met hun overlarfproject. Volgen wij ook? Dit lijkt me een goed onderwerp voor de najaarsvergadering. Bron: *Schweizerische Bienen-Zeitung* 1998(5).

Over vakantie en honingetiketten

Het besluit is gevallen, we gaan met vakantie en dan volgt een hele reeks van voorbereidingen. Het reisdoel staat vast, maar voor de imker begint dan het wikken en wegen. Wanneer en hoe lang, met aan de ene kant van de balans een goede verstandhouding met de ega en aan de andere kant de bijen met op het draaipunt van het geheel... schuldgevoel. Het vroege voorjaar? Kan eigenlijk niet, want de volken moeten in orde worden gebracht voor de voorjaarsdracht. En stel je voor dat het mooi weer blijft, zwermneiging de kop opsteekt en/of honingkamers moeten worden bij geplaatst, je moet er niet aan denken! Met de maanden mei en juni staat of valt het bijenseizoen (imker-ego) en die vallen dus af. Juli zou kunnen, koninginnetjes net aan de leg, maar dan beginnen de oude moertjes weer met een inhaalrace zwermneiging. Dus liever niet. In augustus kan je als imker furore maken met prachtige raathoning, maar daar moet je dan wel bij zijn! Bovendien, bij slecht weer moet er worden gevoerd, want we willen winterbijen in de volken. September dan? Ligt hier niet de basis voor het volgende jaar? Enfin, het is uiteindelijk half april geworden tot in de eerste week van mei. De volken in orde gebracht voor de kruipwilgdracht op een broed- en honingkamer en de heel sterke volken voor alle zekerheid nog een broedbak er onder. Bij terugkomst bleek met de volken uiteraard niets aan de hand. Ze hadden goed hun best gedaan en gemiddeld 15 pond heerlijke voorjaarshoning voor deze imker apart gezet. De vakantie voerde naar Sicilië en behalve een schitterende flora was het een geweldige ervaring te dwalen tussen de overblijfselen van machtige Griekse nederzettingen uit een ver verleden. Tussen de vele taferelen op fresco's heb ik nog gezocht naar afbeeldingen met betrekking tot bijen, maar helaas. Ik vond deze wel op de kuipjes met honing op de ontbijt tafel met op de bovenzijde in veelkleurendruk bloemen en het woord honing. Geen in het oog springende afbeeldingen van bijen. En dat past weer helemaal in het resultaat van een Amerikaans consumentenonderzoek. In een warenhuis was groepsgewijs een uitstalling gemaakt van een grote hoeveelheid potten honing met verschillende etiketten. Een groep waarop bijen centraal en groot stonden afgebeeld en een groep met andere afbeeldingen uit de bijenteelt. Bij beide uitstallingen werden de reacties van het publiek geobserveerd. Wat bleek? Etiketten waarop

een bij of bijen groot stonden afgebeeld hadden een schrik- en afweerreactie bij het publiek tot gevolg. Een bij werd duidelijk geassocieerd met steken. Wellicht iets om rekening mee te houden als u een eigen etiket ontwerpt.

Grootimker Piana

De honingkuipjes waren afkomstig van de Italiaanse grootimker Piana, die ook bekendheid geniet als koninginnteler. In het blad *Apiacta* vertelt hij iets over zijn werkmethode.

'Het is van het grootste belang dat in de honingkamers nieuwe raten worden gebruikt zonder pollen of restant van reeds eerder geslingerde honing. In geslingerde raten blijven altijd kristallen achter die een snelle kristallisatie van de volgende honing bevorderen. Er kan dan ook niet meer gesproken worden over een zuivere honingsoort, wellicht belangrijk bij de beoordeling tijdens een honingkeuring. Bij de honingproducerende volken worden geen moerroosters gebruikt. Om te voorkomen dat de koningin de honingkamer bij het broednest betreft worden daarin slechts acht of negen raten gehangen. Door de grotere onderlinge afstand ontstaan spekraten die de koningin er van weerhouden deze raten te beleggen. Het vergemakkelijkt ook het automatisch ontzegelen omdat de raat buiten het raampje uitsteekt. Het is een algemeen aanvaard begrip dat honing rijp is als tenminste tweederde van de raat is verzegeld. Dit hoeft niet altijd waar te zijn. Aan het eind van de

dracht kan de opgeslagen honing wel degelijk rijp zijn ondanks de nog niet geheel gevulde cellen. Drachtomstandigheden spelen ook een rol. Bij overvloedige dracht worden de gevulde cellen snel verzegeld en is het vochtgehalte nog vrij hoog. Vooral bij honing uit spekraten kan dan gisting optreden. De voorjaars-honing levert het laagste vochtgehalte op. Slechts onder optimale omstandigheden zal het watergehalte van geslingerde honing minder zijn dan 18%. De te slingeren raten worden bij voorkeur 's morgensvroeg van de kasten genomen, voordat de haalbijen massaal zijn uitgevlogen. De laatstgehaalde honing is dan nog een nacht door de bijen bewerkt. Is de dracht nog in volle gang en moeten er extra honingkamers worden gegeven dan komen die onder de bestaande. Een aantal dagen later worden de volle bovenste bakken afgenomen.'

Najaar, bouwen en afbouwen

De prikkels tot bouwen zijn een gezond volk met een vitale koningin, de aanwezigheid van broed, een sterke instroom van voedsel en wellicht een toenemende daglengte. Maar pas op. Bij de laatste voorwaarde denk ik toch dat we onszelf op het verkeerde been zetten, want ook in het najaar wordt er gebouwd als het nodig is. Denk maar aan de heidedracht met de productie van raathoning en nog later als het wintervoedsel wordt verzegeld. Zelfs tijdens de winterzit wordt was geproduceerd. Bekijk in februari maar eens de varroalade, tussen al het afval vindt u de minuscule wasplaatjes. Uiteraard bestaat er geen denkpatroon bij de bijen dat hun ingeeft op een bepaald moment was te gaan produceren. Het lijkt er op dat de wasproductie automatisch op gang komt bij bijen die zich hebben volgezogen met voedsel. Dus: tijdens dracht en het afvoeren als het voedsel na bewerking wordt verzegeld. Ook in de wintertros zullen er altijd bijen zijn met veel voedsel op zak. Noem ze de reservoirbijen. Deze vinden we ook terug in zwermen met als resultaat wasrestanten als een zwerm na een paar dagen is vertrokken naar haar definitieve woonplek. In een ver verleden kwam ik op het idee dat er tijdens de aanloop tot het afvoeren, medio augustus, voor de bijen een dracht werd gesimuleerd en dat er dan ook best gebouwd kon worden. Tijdens dat langzaam voeren hing ik tweemaal driemaal een vel kunststof aan weerszijden van het broednest. De achterliggende gedachte was dat de koningin de pas uitgebouwde raten snel zou beleggen, zodat met veel jonge bijen zou worden ingewinterd. Er werd gebouwd, maar niet van harte. Bovendien begreep de koningin niet wat er van haar

werd verwacht (een veel voorkomend verschijnsel), want de raten werden nauwelijks belegd. Nu speelde de afnemende daglengte wel degelijk een rol! Het is tegenwoordig een algemeen aanvaarde regel dat de bijen in het najaar hun krachten moeten sparen om een eiwit/vetlichaam op te bouwen en om oud te kunnen worden. We zouden ze het liefst stuk voor stuk in folie willen rollen. Gekheid natuurlijk, want ze hebben in het najaar wel degelijk extra aandacht nodig en vooral in gebieden waar dan weinig stuifmeel voorhanden is. Het terughangen van een eerder uitgenomen raat stuifmeel is een goede zaak. Afgezien daarvan kan het najaar ook een feest worden. Bij goed weer tijdens de heidedracht bouwen de bijen met een ongekeerd elan raampje na raampje vol met prachtige raat en worden de volle cellen later verzegeld. Die krachtsinspanning lijkt weinig invloed te hebben op de uitwintering! En daar sta je dan met alle kommer en kwel om de bijen te sparen en veel winterbijen in de volken te krijgen. Laat de bijen in het najaar maar zoveel mogelijk met rust. Ze formeren hun wintertros en staan minder open voor onze goede (jawel, goede) bedoelingen. Het zij zo.

Najaarsvereniging

Alvorens te verenigen wordt vaak het oudste of slechtste moertje verwijderd. Een heel gedoe dat opzoeken bij veelal narrige bijen. Laat het maar achterwege. Door toeval kwam de Duitse grootimker Schehle er achter dat de bijen na het verenigen zelf selecteren op kwaliteit. Van een duizendtal verenigde volken met jonge en oude koningin bleken het volgende voorjaar overwegend jonge koninginnen in de volken aanwezig te zijn, wat hij zag aan het verschil in kleur waarmee de koninginnen waren gemerkt.

Het weer in september

Voor de periode 1961/1990 geldt als landelijk gemiddelde 136 uren zonneshijn, 68 millimeter neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 18,3°C. In onderstaande tabel een overzicht van de afgelopen vijf septembermaanden.

Septembermaanden						
Jaar	Zon	(uren)	Neerslag	(mm)	Max.temp	(°C)
1993	somber	(116)	zeer nat	(129)	kil	(17,1)
1994	somber	(103)	zeer nat	(140)	kil	(17,4)
1995	normaal		zeer nat	(111)	normaal	
1996	zonnig	(165)	vrij droog		kil	(17,1)
1997	zeer zonnig	(182)	droog	(31)	normaal	

Jonge moeren en darrenraatmethode

Peter Liefbroer

Dit dagboek volgt de 'beginnerscursus' 1997 van het AOC Clusius College in Alkmaar. Deze cursus heeft een al jarenlange traditie en wordt georganiseerd in samenwerking met VBBN-vereniging Noord-Hollands Midden. Cursisten komen uit heel Noord-Holland boven het Noordzeekanaal en Amsterdam.

Jonge moeren

Een maand na het doppen breken gaan we de volken inspecteren op gesloten broed. Op deze indirecte manier stellen we vast of de volken moergoed zijn.

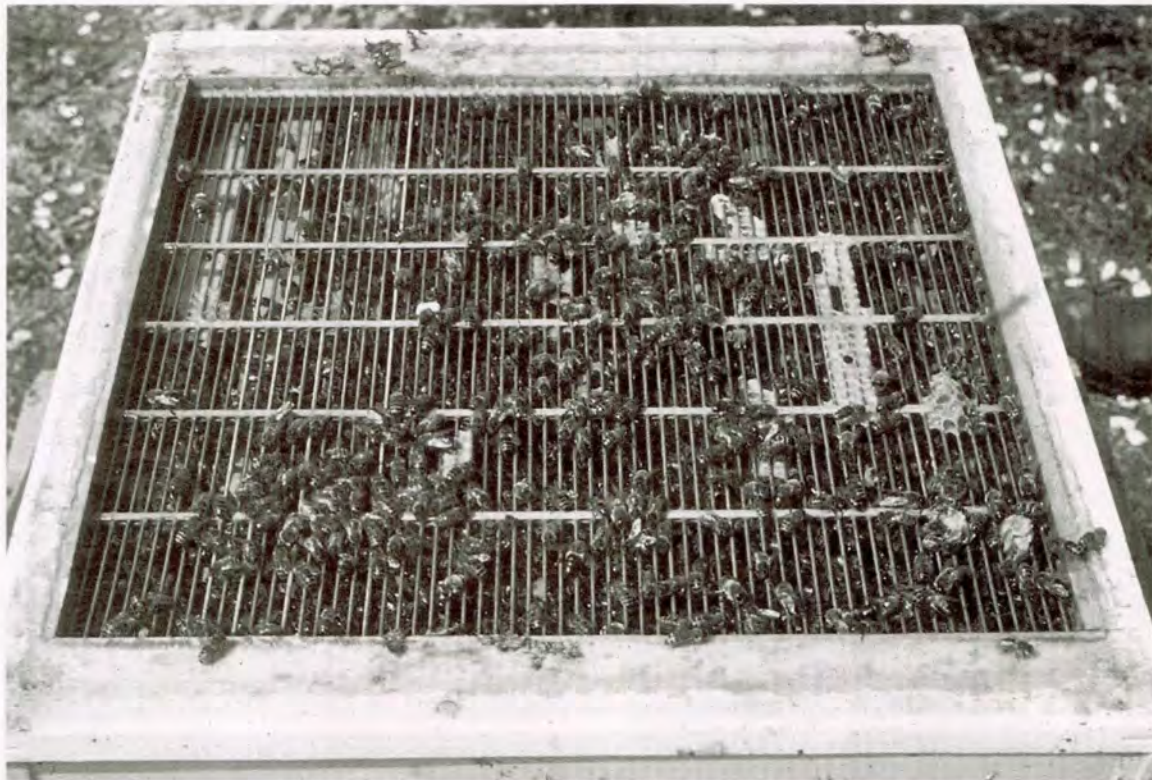
228 We doen geen pogingen om de moer te zien. De jonge moeren zijn moeilijk op te sporen omdat er begin juli veel bijen in de kast zitten en ook de vele darren ontnemen het zicht op de jonge koningin. Merken en knippen is een klusje voor in het vroege voorjaar.

Er zijn dertien volken en vijf zwermen te inspecteren. Van de volken blijken er acht moergoed, waarvan één oude (1996) Schiercarnica-moer, dus zeven jonge

moeren aan de leg. Vijf volken zijn moerloos, inclusief de twee volken die 'op één dop' waren gezet. Gelukkig beschikken we nog over vijf zwermen, daarvan zijn er vier moergoed. Van de zes moerloze volken zijn er twee darrenbroedig. Deze volken nemen we uit de rij en later zullen we de bijen uit deze kasten allemaal afslaan, ze zullen zich moeten inbedelen bij de andere volken.

Krantenmethode

De kasten zonder moer verenigen we volgens de 'krantenmethode' met een moergoede zwerm. Alle volken staan op twee broedkamers, van elkaar gescheiden door een koninginnenrooster. We slaan van de moerloze volken alle bijen af in de onderbak, we verwijderen het rooster en leggen een krant boven op de onderbak. Dan zetten we de bovenbak, nu zonder bijen, op de krant, we nemen drie ramen af uit de bovenbak (zonder honing) en geven drie ramen met bijen, broed en koningin (een zwerm) daarvoor in de plaats. Bij het slingeren zal blijken dat van deze vijf volken nauwelijks geslingerd kan worden: alle honing

Koninginnenrooster vergemakkelijkt honing slingeren. Foto: P. Liefbroer

zit boven het broed in de bovenste broedkamer, waarmee het nut van een koninginnenrooster maar weer eens bewezen is.

Nadat we ook nog twee volken met elkaar verenigd hebben houden we twee zwermen over. Daarvoor hebben twee cursisten belangstelling. Uiteindelijk hebben we één moer tekort. Die halen we uit de observatiekast. Die is toch toe aan zwermen en op deze manier gebruiken we de koningin nuttig en kan de observatiekast doppen trekken. Later zet ik de observatiekast 'op één dop' omdat ik op vakantie ga en ik nazwermen wil voorkomen. In de tweede helft van augustus is de observatiekast moergoed. 'Op één dop zetten' mislukt dus niet altijd!

Resultaat

Uiteindelijk kunnen we de balans opmaken:

- zeven volken bij eerste inspectie met jonge moer,
- twee volken verenigd met een moergoede zwerm en met een moerloos buurvolk,
- één volk voorzien van een oude (1996) moer uit de observatiekast,
- één volk heeft nog een oude (1996)

Schiercarnicamoer en krijgt ruimte om zwermen te voorkomen,

- één korfvolk heeft niet gezwermd en heeft nog voldoende ruimte in een eronder geplaatste broedkamer,
- twee darrenbroedige volken afgeslagen voor de bijenstand.

Totaal twaalf moergoede bijenvolken op de bijenstand.

Darrenraatmethode

Tenslotte hebben we op deze dag van jonge-moeren-inspectie nog één klusje te doen: het koppen van de in het vroege voorjaar ingehangen, belegde en verpopte darrenraten. Deze raten had ik in de diepvries opgeborgen. Ik heb ze nu laten ontdooien. Buiten experimenteren we hoe de darren uit de raten verwijderd kunnen worden. We snijden eerst met een broodmes de dekseltjes van de cellen af. Daarna spuiten we de raten leeg met een krachtige waterstraal uit een tuinslang. De schone raten zetten we te drogen, zodat we ze volgend jaar opnieuw kunnen gebruiken.

bijen FOTO VAN DE MAAND

Winteropname van de bijenstal van dhr. H.J. Rensink uit Berkel en Rodenrijs.

Vijftig jaar carnicateelt in Duitsland

Sinds meer dan vijftig jaar wordt in Duitsland overwegend de teelt van de carnica bij beoefend. Een goed moment om de balans eens op te maken en te zien hoe succesvol de inspanningen zijn geweest.

Hobby of bijverdienste

Het grootste deel van de imkerij wordt als kleine bijenhouderij bedreven om in de eigen honingbehoefte te kunnen voorzien met een gemiddelde van elf volken per imker. Pas bij een toenemende bedrijfs-grootte (nevenverdienste) winnen rentabiliteits-overwegingen aan betekenis, die tot uiting komen in een hogere opbrengst per volk. Tegenwoordig zijn de imkers in alle lagen van de bevolking te vinden. Veel imkers houden hun bijen in woongebieden. Dat dwingt tot het houden van zachtvaardige volken, zodat dit doel van de teelt hoger gewaardeerd moet worden dan een bovengemiddelde honingopbrengst.

Klein deel imkers bezig met teelt

Teelttechnisch zijn de imkers in drie groepen te verdelen:

- Slechts een betrekkelijk kleine groep imkers werkt actief aan de teelt. Deze houden zich bezig met de zeer arbeidsintensieve beoordeling van de prestaties, de selectie en de controle op de paring.
- Voor het leeuwendeel van de imkers is deze inspanning te groot. Ze kopen raszuivere moeren of halen teeltstof bij instituten, proefstanden of telers. Met dit materiaal kweken ze standbevruchte productiekoninginnen en benutten zo met een geringe inspanning de genetische vooruitgang.
- De derde - en grootste - groep van imkers neemt in het geheel geen deel aan enigerlei teelt.

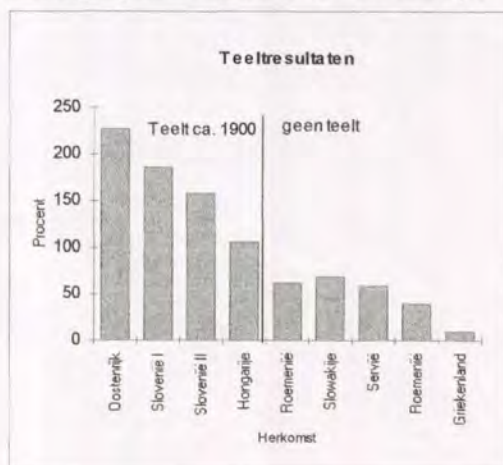
Ontevredenheid aanleiding

Voor de oorlog werkte men in Duitsland overwegend met de donkere bij. Na de oorlog kwam een grote omslag. Met het aanwezige materiaal van de donkere bij was men niet meer echt tevreden. De bijen waren tamelijk steeklustig en zaten weinig vast op de raat. Ook kenmerkten ze zich niet door een bijzondere zwermtraagheid. Dat kan heel goed veroorzaakt zijn door de ongecontroleerde importen van vreemde bijenrassen (italianen, carnica's, kaukasiërs, cyprioten) sinds het midden van de vorige eeuw. De uit Oostenrijk en Slovenië ingevoerde carnica's daarentegen

overtuigden vooral door hun bijzondere zachtvaardigheid en goede prestaties. Bij onderzoek (Süd-Ost Versuch) door bijeninstituten naar de prestaties van bijen waren de resultaten van carnica's uit Oostenrijk en Slovenië, waarmee al tientallen jaren teelttechnisch gewerkt werd, zeer overtuigend (Figuur 1). Zo werd de carnica in veel middeneuropese landen tot een 'afgod' voor veel imkers. De beslissing ten gunste van de carnica gebeurde, onafhankelijk van elkaar, op duizenden bijenstanden zonder ook maar enige dwang van een organisatie.

Carnica in middelpunt selectiewerk

Het vredig naast elkaar bestaan van verschillende rassen in één gebied is alleen mogelijk als paringen absoluut gecontroleerd verlopen en alle imkers zonder uitzondering moeren van een gecontroleerde paring in hun volken gebruiken. Door de structuur van de imkerij is dit en onbereikbaar ideaal. Iedereen die met vreemde rassen werkt, moet weten dat hij wel zijn eigen materiaal raszuiver kan houden, door bijvoorbeeld kunstmatige inseminatie. In de omgeving ontstaan er niet-raszuivere volken die agressief en zwermvlugtig zijn vanwege de ongecontroleerde paringen. De massa van de kleine imkers krijgt hierdoor het 'negatieve afvalproduct'. Dit resultaat kan door de organisaties en de verantwoordelijke imkers niet gewild zijn. Om deze redenen werd in de vijftiger en zestiger jaren in Duitsland voor de landelijke

Figuur 1: Op alle proefstanden lagen de opbrengsten van de teelttechnisch bewerkte lijnen uit Oostenrijk en Slovenië duidelijk boven de gemiddelde opbrengst van de stand. (Resultaten van het Süd-Ost Versuch, 1966).

bijenteelt overal overgegaan op de carnica. Het doel was om het verkruiste landras ten gunste van de economisch waardevollere en vooral zachtaardigere carnica te verdringen. Dit voornemen werd door het werk van de bijeninstituten, door een idealistische inzet van veel telers en niet het minst door financiële ondersteuning van de deelstaten, aanzienlijk bevorderd. In grote delen van Duitsland vindt men tegenwoordig een landras met overwegend carnica-karakter.

Verstandige basis verzekert succes

De Duitse imkerbond kent teeltrichtlijnen. Het doel van de teelt is het voortbrengen van bijenvolken die prestaties kunnen leveren, zachtaardig zijn en waarvan de gewenste eigenschappen erfelijk overdraagbaar zijn. Ook al worden de economische eigenschappen (honingopbrengst en zwermtraagheid) het eerst genoemd, toch wordt hier al duidelijk tot uitdrukking gebracht, dat voor de imkerij in Duitsland de zachtaardigheid van doorslaggevende betekenis is. Resistentie tegen ziekte wordt als teeltdoel niet uitdrukkelijk genoemd. Door de varroabesmetting heeft deze eigenschap als teeltdoel zeer aan betekenis gewonnen. Deze richtlijnen hebben vooral betrekking op de carnicateelt. De teeltrichtlijnen worden mettertijd opnieuw bewerkt. Er moeten ook andere teeltrichtingen (Buckfast) worden toegelaten. Het in verkeer gebrachte bijenmateriaal mag evenwel bij de kruising met het landras niet tot een verslechtering van het bijenmateriaal leiden. Dit kan door de bijeninstituten worden nagegaan.

Het is de taak van de teelt uniforme volken te kweken en in stand te houden waarbij speciaal rekening wordt gehouden met hoge en evenwichtige opbrengsten. Het gaat daarbij in de eerste plaats om selectie binnen een populatie op bepaalde klimaats- en drachtomstandigheden. Ook de bedrijfsmethode is van belang.

Onder selectie verstaat men de keuze van de beste dieren voor de nateelt. De betere prestatie van de geselecteerde volken wordt evenwel niet in zijn volle omvang aan de volgende generatie doorgegeven, maar slechts tot een bepaald percentage, dat we met erfelijkheid aanduiden. Voor de honingproductie en andere economisch belangrijke eigenschappen ligt dit percentage rond de 25%. Wat betekent dat voor de praktijk? Als we bijvoorbeeld een teeltvolk uitkiezen, dat 10 kg boven het gemiddelde presteert en de nateelten laten paren met darren van wie de moeder ook 10 kg boven het gemiddelde oplevert, dan mogen we in de volgende generatie op een stijging

van 2,5 kg gemiddeld bij de dochters rekenen. Door voortgaande selectie wordt de aanleg van de dieren steeds meer gelijk. De nog mogelijke vooruitgang neemt van generatie tot generatie af. De prestatie van een doorgefokte populatie of lijn binnen de carnica stabiliseert zich op een hoog niveau, voor zover er geen teruggang door inteelt optreedt.

De resultaten van de teeltarbeid

Het eerste voorbeeld komt uit Lunz am See. Hier werd een geteelde lijn vergeleken met twee lijnen van het niet-geteelde landras. Er was niet alleen een bovengemiddelde prestatie te zien van de geteelde lijn, maar bij de lijnen van het landras waren bovendien de prestaties heel verschillend en het percentage volken zonder prestatie lag wezenlijk hoger (Figuur 1). Het tweede voorbeeld toont de ontwikkeling van de honingopbrengst bij de volken van telers in Noord Duitsland. U ziet duidelijk een gestadige toename van de honingoogst sinds 1962 met 397 gram per jaar (Figuur 2). Een dergelijk beeld geeft ook de honingopbrengst in het gebied van de nieuwe bondsstaten van 1971 tot 1992. (Figuur 3).

Het derde voorbeeld toont de ontwikkeling van de zwermneiging bij het volkenbestand van het bijeninstituut in Celle. Hier werd elk jaar het aandeel van de volken geregistreerd dat zwermcellen aanzette en waarbij maatregelen tegen de zwermduft genomen moesten worden. U ziet dat door selectie het aandeel van de volken met zwermneiging tot 10% en minder teruggebracht kan worden (Figuur 4).

Teeltdoelen veranderen in de loop der jaren

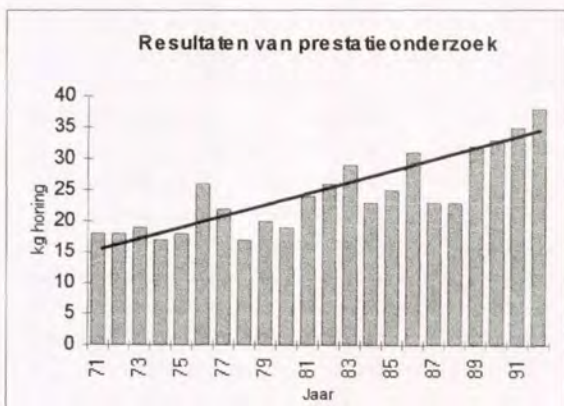
Selectie is natuurlijk altijd een inperking van de erfelijke variatie voor wat betreft dat bepaalde teeltdoel. De telers waren vaak zeer conservatieve imkers die in betrekkelijk kleine kasten hun selectie bedreven en weinig veranderden. Ze hadden voor hun bedrijfsmethode een bij nodig die tot niet al te grote volken uitgroeide. Daardoor hadden beroepsimkers, die met grote kasten werkten en het hele seizoen door van de ene dracht naar de andere reisden met

Tabel 1. Vergelijking van prestaties van een teeltechnisch (A) en 2 teelten (B en C) van het landras waarop geen selectie is toegepast.

Teelt	aantal volken	gemiddelde in % van totaal gemiddelde	volken zonder opbrengst
A	63	122	6 (9,5%)
B	24	62	5 (20,8%)
C	9	51,5	2 (22,2%)
Totaal	96	100	13 (13,5%)

Figuur 2: Bienefeld/Tiesler, 1995

Figuur 3: Resultaten van prestatie onderzoek in het gebied van de nieuwe bondsstaten 1971 - 1992 (Pritsch, 1993).

Figuur 4: Met gebruikmaking van een paringsstation op een eiland, midden jaren 60, is een duidelijke vermindering van de neiging tot zwermen bereikt. (Tiesler/Dustmann, 1993).

deze bij weinig succes en probeerden in de zestiger en zeventiger jaren met andere afstammelingen, speciaal met hybriden, te werken. De telers hebben evenwel hun teeltdoelen aan die eisen aangepast en nu ontwikkelen de in Duitsland geteelde carnica's grote volken, zijn zachtvaardig, zwermtraag en geven hoge opbrengsten.

Binnen het ras zijn de erfelijke eigenschappen heel gevarieerd aanwezig, zodat ook teeltmethoden, die berusten op het benutten van het heterosis effect, met succes met carnica's uitgevoerd kunnen worden. Zo is in het kader van de raszuivere teelt het maken van verschillende lijnen en hun kruising mogelijk. Het nut van zulke kruisingen kan het verhinderen van inteeltdepressies of het bereiken van een heterosiseffect zijn, die geen uitsplitsing van de rasantypische kenmerken tot gevolg heeft. Vooral dat systeem van lijnenteelt en lijnenkruising heeft al tientallen jaren in Noord Duitsland goed voldaan. De kruising van de Troisecklijn 1075 uit Lunz met de Peschetzlijn is hiervan een goed voorbeeld. Het voordeel van de teelt binnen een geografisch ras bestaat daarin dat ongewenste eigenschappen (vooral agressiviteit) zoals die bij de kruising van verschillende rassen optreden, vermeden worden en dat het materiaal van de bijenstanden van de burens niet nadeling wordt beïnvloed.

Al bijna 50 jaar hebben deze uitgangspunten in Duitsland voldaan en er mee toe bijgedragen, dat bijenmateriaal, ook op standen waar geen doelgerichte teelt bedreven wordt, aanzienlijk is verbeterd. Het landras is heden wezenlijk zachtvaardiger, zwermtrager, zit vaster op de raten en levert gelijkmatigere volken dan in de vijftiger jaren.

Oorspronkelijk artikel '50 Jahre Carnica-Zucht in Deutschland' door Dipl. Ing. F.K. Tiesler, Zuchtbeirat im Deutschen Imkerbund, vertaald en bewerkt door M.J. van Iersel.

Resistentie?

Van tijd tot tijd wordt er in artikelen in Bijen terloops de opmerking gemaakt dat een bepaald mellifera-ras of de Buckfastbij resistent is tegen bijenziekten en parasieten. Voordat deze opvattingen een eigen leven gaan leiden, wordt het hoog tijd hierover een opmerking te maken. **Geén van de Europese mellifera-rassen en noch de Buckfastbij zijn resistent tegen Amerikaans vuilbroed of de varroamijt.**
 Joop Beetsma

Drachtverbetering en bestuiving

J.H. Janssen, vz. studiedagcommissie

De jaarlijkse studiedag van de NCB wordt op 14 november gehouden in het schoolgebouw van de Helicon, Schouwrooij 2 te Boxtel. Het gebouw is om 9.30 uur open, de studiedag begint om 10.00 uur. Thema van deze studiedag is 'Drachtverbetering en bestuiving'. De bijenteeltbedrijfswedstrijd wordt dit jaar vanwege het Amerikaans vuilbroed niet gehouden.

Lezingen

- *Lezing 1 (aula): Dhr. E. Bakker 'Natuurbehoud en natuurbeheer in Noord Brabant'*. Een gezamenlijke lezing en bedoeld als inleiding op de andere lezingen. Wat is het beleid met betrekking tot het aanplanten en beheren van natuurgebieden en in hoeverre wordt er rekening gehouden met de levensomstandigheden van insecten, waaronder natuurlijk de honingbijen, vogels en andere diersoorten? Wat is het beleid met betrekking tot het plaatsen van bijenvolken in natuurgebieden? Verstoren bijenvolken het evenwicht van andere insectensoorten? Welke subsidiemogelijkheden zijn er waarvan men als particulier gebruik kan maken?
- *Lezing 2 (lokaal 150): Dhr. J. Hop 'Drachtverbetering in eigen stad of dorp'*. Inventarisatie van het openbaar groen geeft een goed beeld van de drachtmogelijkheden voor honingbijen. Welke factoren spelen een rol bij de keuze van beplantingen? In hoeverre wordt daarbij rekening gehouden met insecten waaronder honingbijen, vogels en andere diersoorten? Op welke manieren kan een bijenhoudersvereniging invloed uitoefenen op de beplantingsplannen en het beheer van openbaar groen in eigen gemeente?
- *Lezing 3 (lokaal 108): Dhr. L.A. Kamerling 'Bestuiving door de bijen onder glas'*. Niet alleen hommels, maar ook bijen worden vaak en veel ingezet voor de bestuiving onder glas en in tunnels. We moeten bij het inzetten van onze bijen voor de bestuiving onder glas en in tunnels er wel rekening mee houden dat het extra aandacht van de imker vraagt, niet alleen voor zijn bijen, maar ook voor de kweker. De temperatuur, de luchtvochtigheid, het stuifmeel, wel of geen nectar ten aanzien van de bijen, wel of niet vliegen in verband met spuiten e.d. Ook de standplaats en de hoogte is van belang en de hoeveel

bijenvolken per m², het kasttype. Met name de opkweek van de volken voor de diverse tijden gedurende het jaar is van belang.

- *Lezing 4 (lokaal 149): Dhr. Chr. Smeekens 'Insectenbestuiving in land- en tuinbouw (niet onder glas)'*. Honingbijen zijn vooral van betekenis voor de bestuiving van veel land- en tuinbouwgewassen. Het is moeilijk om de exacte economische betekenis van bijen voor de bestuiving in land- en tuinbouw aan te geven omdat die van jaar tot jaar en van gewas tot gewas verschillend is. Wat moet de imker weten over de bestuiving in land- en tuinbouw om de teler van de nodige informatie te kunnen voorzien en hem van het nut van het inzetten van bijen bij bepaalde gewassen te kunnen overtuigen.
- *Lezing 5 (lokaal 151): Dhr. M. Asperges: 'De najaarsdracht in voorbereiding op het inwinteren van de bijenvolken'*. Wat is de invloed van een goede stuifmeelvoorziening op de gezondheid van de bijen in het najaar? Welke gewassen komen in aanmerking en wanneer moeten die gezaaid worden? Is het aanbieden van meerdere soorten aan te bevelen? Hoe hebben de imkers in Belgisch Limburg daarop ingespeeld? Enkele vragen die verband houden met dit onderwerp zijn: Heeft drijfvoeren een gunstige invloed op het verzamelen van stuifmeel of wordt het stuifmeel dan juist te snel verbruikt door veel open broed? Is vroeg inwinteren gunstig in verband met de plaats van het verzamelde stuifmeel in het broednest?

Workshop

Mede ter ondersteuning van de lezingen zullen tijdens de workshop diverse activiteiten plaatsvinden: Een demonstratie van scheuren, enten en oculeren van planten, struiken en bomen. Er wordt informatie gegeven hoe er zaad gewonnen kan worden van drachtplanten en tevens zullen drachtplanten en -zaad te koop worden aangeboden. Bekeken kan worden van welke bloem een bepaalde stuifmeelkorrel afkomstig is. Dit jaar zal voor het eerst informatie worden gegeven over het reizen met bijenvolken naar het buitenland o.a. aan welke regels is de imker dan gebonden. Ook is er weer een demonstratie honingkeuren.

Postersessie

De Ambrosiushoeve zal actuele informatie over allerlei

onderzoek, ondermeer over de verschillende soorten bijvoedingsuikers, geven. Tijdens de pauze zal één van de medewerkers vragen beantwoorden.

Ook de 'Vrienden van Ambrosiushoeve' zullen niet ontbreken om allerlei informatie te verschaffen over de prachtige drachtplantentuin van de hoeve.

Tentoonstelling bijenboeken

Veldbiologisch antiquariaat 'De Stokroos' zal een tentoonstelling inrichten met tweedehands bijenboeken en deze ook te koop aanbieden

Markt

Voor de tweede keer zal er in lokaal 69 een 'markt' worden gehouden. Iedereen, behalve handelaren, kunnen hier bijenspullen ruilen of verkopen. In verband met Amerikaans vuilbroed mag geen materiaal aangevoerd worden dat in aanraking is geweest met bijen.

Tentoonstelling zelfgemaakt handwerk

Ook wordt weer de mogelijkheid geboden om zelfgemaakt handwerk ten toon te stellen.

Videofilms

Tijdens de studiedag zijn er op twee plaatsen drie videofilms te bekijken: 'Prijzen op de rand', 'Parels in het landschap' en een actuele videofilm over resistentie.

Wedstrijd drachtplanten

Ook kan er deelgenomen worden aan een wedstrijd om drachtplanten te raden waarmee enkele prijzen zijn te winnen.

Honingkeuring

Er worden vijf categorieën honing en twee categorieën raat onderscheiden:

- vloeibare voorjaars- of zomerhoning,
- geënte voorjaars- of zomerhoning (ook wel 'pasta' genoemd),
- gekristalliseerde voorjaars- of zomerhoning (spontaan gekristalliseerd),
- heidehoning,
- raathoning in een flacon;
- zomerraat,
- heideraat

Iedere inzender mag per categorie een serie van drie potten inleveren ter beoordeling.

Bij de heidehoning het keuringsrapport van het RIKILT of van de Keuringsdienst van Waren voegen. Bij de raathoning komt alleen honing in de zogenaamde

secties voor keuring in aanmerking. Meer inzendingen van raathoning stellen we erg op prijs.

Een jury zal de inzendingen beoordelen op suikergehalte, zuiverheid, netheid, rijpheid, kleur en smaak. De inzendingen worden na de keuring tentoongesteld, voorzien van de uitslag onder nummer.

Medekeuring

Een inzending bestaat uit drie flessen mede, afkomstig van één partij. De jury zal de mede beoordelen op smaak, helderheid, kleur, zuiverheid en verpakking.

Waskeuring

Er worden drie verschillende categorieën onderscheiden:

- zelfgezuiverde was: per inzender mag slechts één blok was aangeboden worden. Het stuk moet minstens 500 gram wegen.
- zelfgegoten kunstraat: per inzender een serie van drie vellen. De jury zal de zelfgezuiverde was en de zelfgegoten kunstraat beoordelen op kleur, geur, structuur en verontreinigingen en tevens op sterkte, gewicht en oppervlaktemaat.
- siervoorwerpen en kaarsen van bijenwas: het aantal inzendingen per deelnemer is onbepaald. De beste inzendingen van de diverse klassen worden met een certificaat gehonoreerd.

Etikettering

Potten, flessen en was mogen niet voorzien zijn van een etiket of ander merkteken.

Ontmoetingsruimte

U hoeft niet het programma de gehele dag te volgen. In de aula bij de bar is er gelegenheid om met uw collega-imker van gedachten te wisselen onder het genot van een kop koffie of een ander drankje.

Loterij

Om de onkosten van deze studiedag te bestrijden wordt er weer een loterij gehouden waarmee waardevolle imkersartikelen te winnen zijn.

De loten kosten f1,- per stuk en u mag zoveel loten kopen als u wilt. U kunt de prijzen van tevoren bewonderen.

Toegangspreis

Voor leden van de bond van bijenhouders NCB met lidmaatschapskaart f15,- en voor niet-leden f20,-.

Meer informatie over de 'markt' en de 'handwerk'-tentoonstelling volgt.

Krokussen en sneeuwkllokjes goed voor bijen

Ger Londo

Wanneer in de na-winter de temperatuur boven de 10°C komt, zoals in februari 1998 op veel dagen het geval was, gaan de bijen vliegen. Er is dan nog niet veel nectar te halen; de natuur verkeert nog in winterrust en ook in de meeste tuinen is niet veel te beleven. Maar na een paar dagen zacht weer gaan de eerste sneeuwkllokjes en krokussen bloeien en de bijen weten die meteen te vinden. Het is dan een gezoem van belang, want deze planten vormen in die tijd de belangrijkste nectarbron. Het is dus zeker nuttig om deze soorten in de tuin aan te planten. Dat moeten we in de herfst doen; de diverse soorten bol- en knolgewassen zijn dan volop verkrijgbaar.

Behalve voor aanplant in de border lenen sneeuwkllokjes en diverse krokussoorten zich ook goed voor verwildering. Na aanplant breiden ze zich spontaan uit, zowel vegetatief als door zaad. De vegetatieve uitbreiding houdt in dat er uit één bol (bij sneeuwkllokjes) of knol (bij krokussen) een groep bolletjes of knolletjes ontstaat. Vooral sneeuwkllokjes kunnen op deze wijze grote pollen vormen met vele tientallen bloemen. Door zaad kunnen de soorten zich over grotere afstand verspreiden.

Sneeuwkllokjes groeien bij voorkeur onder bomen of struikgewas. In grasland of gazon hebben ze het liefst enige schaduw, maar ze kunnen ook wel in de volle zon groeien. Krokussen kunnen wel lichte schaduw verdragen, maar groeien bij voorkeur op open zonnige plekken. Ze zijn zeer geschikt om er gazons of hoger opgroeiend grasland (bijvoorbeeld bloemrijk hooiland dat zo vroeg in het jaar nog geheel zonder bloemen is) mee op te fleuren. Maar voor een goede groei en bloei moeten we er wel voor zorgen dat sneeuwkllokjes en krokussen hun levenscyclus kunnen voltooien; na de bloei moeten ze aan de vorming van zaad en van nieuwe bollen of knollen kunnen toekomen. Daarom mogen we het blad niet te vroeg afmaaien. Omstreeks half mei verdort het blad en mogen we het gazon pas maaien.

Als er in uw gazon gedeelten zijn waar u weinig loopt, kunt u daar het gras ook gedurende de rest van het voorjaar ongemaaid laten zodat er boterbloemen, gewone ereprijs, margriet, rode klaver en andere graslandplanten in bloei komen. Ook zo'n begroeiing vormt een belangrijke nectarbron, veel meer dan een

kaalgeschoren gazon. Dat laatste kunnen we dan beperken tot de plekken waar we veel lopen en zitten. Omstreeks eind juni, als de meeste graslandplanten uitgebloeid zijn, maaien we het grasland en onderhouden we het verder als gazon. Een dergelijke begroeiing staat tussen hooiland en gazon in en wordt daarom hooggazon genoemd. Een andere mogelijkheid is om na het maaien omstreeks eind juni het grasland weer te laten groeien zodat allerlei soorten voor de tweede keer in bloei kunnen komen. In dat geval hoeven we pas weer in de herfst te maaien. Maar na het maaien moet u er wel aan denken het maaisel of hooi af te voeren; anders vindt er geen goede ontwikkeling naar bloemrijk hooiland plaats! Hoewel er meer soorten sneeuwkllokjes en krokussen gekweekt worden, lenen de volgende soorten zich het best voor verwildering.

Het gewone sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis*) is overbekend en behoeft nauwelijks nadere toelichting. Deze soort heeft smalle blauwgroene bladen en is daardoor te onderscheiden van enkele andere soorten met brede bladen.

Van de krokussoorten is vroege krokus (*Crocus chrysanthus*) de soort die het eerst in bloei komt, ongeveer tegelijk met het gewone sneeuwkllokje. Het is een kleinbloemige soort met bloemen die in kleur kunnen variëren van wit en lichtgeel tot donkergeel en lichtblauw. De wilde vorm is geel (daarop duidt ook de wetenschappelijke naam); de andere kleuren betreffen gekweekte variëteiten. Bij bollenhandelaren worden de knolletjes vaak te koop aangeboden onder de naam 'botanische krokussen' of 'kleinbloemige krokussen'.

Boerenkrokus (*Crocus tommasinianus*) is eveneens een vroeg bloeiende soort die vlak na de vroege krokus in bloei komt. De naam boerenkrokus dankt de soort aan het feit dat hij nogal eens verwilderd aangetroffen is in boerengrasland, o.a. in Friesland. De wilde vorm is lichtlila, maar er zijn ook gekweekte donkerder variëteiten, tot paarsblauw toe. Mede door de bij zonnig weer stervormig uitstaande langwerpige bloemdekbladen is de soort goed van de vroege en de bonte krokus te onderscheiden; de laatste twee soorten hebben meer eironde bloemdekbladen die meer naar boven gericht zijn.

Bonte krokus (*Crocus vernus* subsp. *vernus*) is van de voorjaarsbloeiërs de soort die het laatst in bloei komt. Het is de soort met de grootste bloemen die in kleur

variëren van wit tot paars en van effen tot gestreept. Deze krokus wordt het meest in tuinen gekweekt. Bonte krokus is ook door de aanzienlijk bredere bladen (meestal 4 – 8 mm) goed te onderscheiden van de vorige twee soorten met zeer smalle bladen (vroeg krokus meestal 1 – 2 mm en boerenkrokus meestal 1,5 – 4 mm breed). Alle krokussoorten hebben (vrij) smalle grasachtige bladen met op de bovenzijde een witte middenstreep. Knollen van de bonte krokus worden vaak aangeboden onder de naam 'grootbloemige krokussen'. Als we daarvan een mengsel (van diverse kleurvariëteiten) bestellen, zitten er in de regel ook krokussen bij met grote oranjegele bloemen. Dat is de gele krokus (*Crocus flavus*). De bloeitijd valt vrijwel samen met die van de bonte krokus.

236 In mijn tuin hield de gele krokus na aanplant in (hooi)gazon en hooiland wel jaren lang stand, maar breidde zich niet door zaad uit. Op den duur liep de soort terug en is nu na ruim dertig jaar vrijwel uit mijn tuin verdwenen. Terwijl de overige hier genoemde soorten zich enorm hebben uitgebreid, waardoor mijn hooigazon en ook diverse hooilandjes wel een alpenwei lijken met een overvloed aan krokussen! Voor verwildering hoeven we de gele krokus dus niet aan te schaffen.

Oorspronkelijk kwamen zowel de sneeuwkllokjes als alle krokussoorten niet in Nederland voor. In het wild groeien ze in berggebieden van Midden- en Zuid-Europa (o.a. de Balkan) en in Klein-Azië. Een eind uit de buurt dus. Daarom is het verwonderlijk dat diverse soorten zich hier goed thuisvoelen en vaak verwilderd voorkomen zodat ze tot onze wilde flora zijn gaan behoren. Voor de bijen kunnen we er ons voordeel mee doen!

	Januari	Februari	Maart	April
Sneeuwkllokje	v v v	x x x	x x o	o o o
Vroeg krokus	v v v	x x x	x o o	o
Boerenkrokus	v	v x x	x x o	o o o
Gele krokus		v v x	x x o	o o
Bonte krokus		v v x	x x x	x o o

De bloei is per decade (periode van tien dagen) aangegeven en is gebaseerd op waarnemingen in de natuurtuin van de auteur.

v bloei in (zeer) zachte winter

x periode waarin soort meestal in bloei staat

o bloei in koude winter en voorjaar

Tabel 1. Bloeitijden van de diverse soorten.

Jessica hartelijk dank!

Tijdens het zwangerschapsverlof van Marga Canters heeft Jessica Netto van februari tot juli het redactiesecretariaat waargenomen. Voordat Jessica aan het werk kon, heeft Marga haar gedurende enkele dagen kunnen inwerken. Toch was het een lastige opdracht voor Jessica want het begin van het verlof van Marga viel samen met de wisseling van het verenigingssecretariaat. Gesteund door het team van de afdeling Handel heeft zij zich geweldig van haar taak gekwetend. Jessica, namens de redactie hartelijk dank voor de fijne samenwerking.

Rectificatie

In Bijen 7(6) : 164 (1998), rechter kolom, onderaan de pagina, staat een Internetadres foutief vermeld. Het goede adres luidt:

<http://www.wvu.edu/~agexten/varroa>

VBBN Enschede betreft 'Koetshuis'

Ab Kuypers

'Ja, eindelijk, op deze prachtige dag en op deze prachtige plek zijn we dan bij elkaar voor de opening van ons nieuwe verenigingsgebouw. Het was een lange weg voordat het zover was,' aldus de welkomstwoorden van toen nog voorzitter Jasper Latté. Twee weken later, op dezelfde prachtige plek, maar op een beduidend minder prachtige dag breng ik een bezoekje aan 'Het Koetshuis', het nieuwe verenigingsgebouw van de subvereniging Enschede van de VBBN. Een stukje geschiedenis en een primeur, aangevuld met veel 'drama' zijn de hoofdingrediënten van mijn verslag van een verregende zondagmiddag.

De bijna 90-jarige imkersvereniging Enschede bezit al sinds de vijftiger jaren een stal in het Ledeboerpark. Na twee eerdere verbouwingen en uitbreidingen stond er enkele jaren geleden wederom zo'n klus op het programma. Deze laatste plannen, zes jaar geleden ontstaan, vormden uiteindelijk de basis voor het nieuwe onderkomen voor de vereniging. Het voormalige Koetshuis in het Ledeboerpark, in eigendom van de gemeente, is sinds juli 1998 het unieke verenigingsgebouw voor de immer actieve imkersvereniging. Dat het allemaal een beetje lang heeft geduurd heeft te maken met onaangename tegenslagen en aangename wendingen. Al met al werd het een zaak van lange adem. De uitkomst echter zal in de tijd alle tegenslag doen vergeten.

Wendingen

Het oorspronkelijke plan bevatte onder andere een uitbreiding van de bestaande ruimte. Dit nu juist werd door de gemeente afgewezen. Dat was de eerste domper. Niet alleen was er een behoefte ontstaan aan meer opslagruimte voor de diverse eigendommen, tevens was er de situatie ontstaan dat men de vele bezoekers niet meer naar behoren kon ontvangen. Het was Eric Bestebroer van de milieudienst van de gemeente Enschede, die met het voorstel kwam het Koetshuis te gaan inrichten als verenigingsonderkomen. Het gebouw stond als gemeentelijk monument al geruime tijd leeg en verkeerde in slechte staat. Helaas heeft hij door zijn plotseling overlijden het eindresultaat niet meer mogen meemaken. De inmiddels ingestelde bouwcommissie nam met groot enthousiasme de te klaren klus onder handen.

Er werden ontwerpen gemaakt, sponsors gezocht, een architect gevonden, kortom, het echte werk kon beginnen. Zeker toen de diverse gemeentelijke commissies hun fiat gaven aan de voorstellen en een gebruiksovereenkomst met de gemeente kon worden afgesloten. 'En toen begon een periode die wel een gebed zonder einde leek,' herinnert Jasper Latté aan het moeizaam verlopen proces.

Zelfwerkzaamheid

Voor de uitvoering van de verbouwing was contact gelegd met de stichting 'het Schip', die met moeilijk opvoedbare jongeren de verbouwingen zou gaan uitvoeren. Voor een dergelijk project had genoemde stichting voldoende geld in huis, dus wat leek mooier dan aldus aan de slag te gaan. Jasper Latté: 'Winter '95, voorjaar '96 zat er maar geen schot in. Men bleek de klus niet aan te kunnen. In mei van '96 kwam het voorstel om de ingrijpende bouwkundige klussen door een aannemer te laten uitvoeren. Maar ook het kleinere werk schoot niet op. Afspraken werden niet nagekomen.' het bestuur besloot de samenwerking met 'het Schip' te beëindigen.

De situatie van dat moment, verwoord door Jasper Latté: 'We zaten inmiddels met een groot project waar half aan was begonnen. We besloten op eigen kracht verder te gaan en er een langetermijnproject van te maken. In augustus gingen we met vereende krachten puinruimen.'

Zo hebben tegenslag en voorspoed elkaar gedurende zes jaar afgewisseld met uiteindelijk een uitkomst waarop men meer dan trots mag zijn.

Voorlichting bijhouden Foto: Ab Kuypers

Monument

Op een Twentse historische plaats, het Ledeboerpark te Enschede, een monument in gemeentelijk eigendom, dat herinnert aan de textielbaronnen die hier zolang de dienst hebben uitgemaakt, bezit de 'bijenhoudersvereniging Enschede' nu een uniek gebouw. Is er intern heel veel verbouwd, aan het uiterlijk van het oorspronkelijke Koetshuis is weinig veranderd. Slechts één buitenmuur mocht worden opengebroken, dit voor het uitvliegen van de bijenvolken. In het Koetshuis bevindt zich immers een door glazen wanden afgescheiden bijenstal. Bezoekers kunnen, veilig voor bijensteken, de werkzaamheden van imkers op de voet volgen. Een ruime ontvangstruimte biedt de mogelijkheid grote groepen bezoekers te ontvangen. In de royale keuken/slingerruimte is het goed werken.

238 Een invalidetoilet heeft de toegankelijkheid van dit gebouw optimaal gemaakt. Een groot magazijn tot slot geeft de vereniging de mogelijkheid al hun materiaal, waaronder een demontabele kraam voor voorlichtingsactiviteiten op te slaan. Van de bijenvolken die in de stal staan opgesteld zijn er vier bestemd voor de cursussen die hier jaarlijks worden georganiseerd. De overige tien volken moeten vooral voor honingproductie zorgen. 'Doordat we in deze locatie met meer kosten zitten is de opbrengst uit honingverkoop een goede aanvulling op ons budget,' aldus Jasper Latté. 'Deze volken worden door een vast team van drie van onze leden beheerd.'

Een primeur

Bij de opening van het nieuwe gebouw heeft een aantal leden gemeend iets aan hun vereniging te moeten schenken. Een geldinzameling zorgde ervoor dat er een groot keramieken kunstwerk in de gevel kon worden aangebracht. Misschien een nog grotere verrassing kwam van het erelid Nico van Daalen. 'Een bijzonder mens,' zegt Jasper Latté. 'Nico is oud-bijenteeltleraar en in de lange loop der jaren nestor geworden voor veel van onze leden. Altijd staat hij klaar voor wie om zijn hulp vraagt. Hij vond, dat hij ons iets moest schenken.'

Het cadeau van Nico van Daalen werd een primeur voor Nederland: de 'Neue Honigerutemaschine'. Ofwel een nieuwe manier van honingslingeren. Na een uitgebreide uitleg en een korte demonstratie van dit apparaat, neem ik afscheid van mijn gastheer. Het Koetshuis en zeker de nieuwe 'honingslinger' zijn, ook voor u natuurlijk, iedere zondagmiddag te bekijken.

Oosterhouts bijengilde 5 oktober in Waku-Waku

In juni van dit jaar zijn in de omgeving van de bijenstal van het Oosterhouts Bijengilde aan De Buurstede opnamen gemaakt voor het populaire televisieprogramma Waku-Waku.

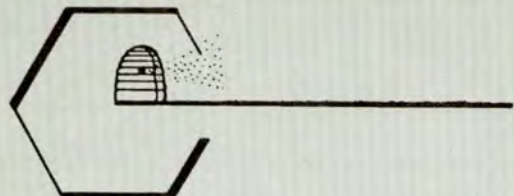
Presentator Siebrand was vooral geïnteresseerd in de Jeugdcursus Imkeren die al voor het vijfde achtereenvolgende jaar door het Gilde wordt georganiseerd. Aangezien het die ochtend rond negen uur inktzwart werd en het even later pijpenstelen regende, waren de omstandigheden om in de bijen te gaan werken verre van rooskleurig. Dapper zetten Siebrand, de regisseur en de cameramensen speciale bijenkappen op, wat de nodige hilariteit opleverde... de cameraman met die grote neus zou toch wel gestoken worden, ondanks de bijenkap!

Een drietal jeugdcursisten hebben toen Siebrand eerst wat 'bij'-gepraat, waarna de echte opnamen konden starten. Eerst werd een kijkje genomen rondom een demonstratiekast, waarin de gemerkte koningin - netjes achter glas - snel gevonden werd. Ook werden dansende bijen waargenomen. Daarna begon het échte werk; een beroker werd door de jeugdcursisten aangemaakt teneinde de bijen rustig te krijgen; dit lukte heel aardig, want tijdens het filmen van het werk in de bijen werd niemand - ook onze cameraman niet - gestoken.

Als toetje werd een raam met honing bekeken waarbij een der cursisten vertelde hoe je honingcellen moet ontzegelen en uiteindelijk de honing moet slingeren. Nadat de cameraman nog enkele opnamen nam van de schitterende omgeving waarin de stal zich bevindt, gingen de pakken uit en haalde iedereen opgelucht adem. Eén ding is zeker: Siebrand is nu helemaal BIJ!

Het Oosterhouts Bijengilde en de hoofdrolspelers kijken nu gespannen uit naar de uitzending, die op maandag 5 oktober zal plaatsvinden.

Voor informatie: H. Stadhouders, 0162-429802.

Bijgepraat van de bestuurstafel

J. Beekman

Het bondsbestuur vergaderde op 22 juli 1998. De volgende zaken zijn aan de orde geweest:

- Notulen bestuursvergadering d.d. 10 juni 1998, deze zijn onder dankzegging aan de opsteller(s) goedgekeurd.
- Concept notulen jaarvergadering d.d. 4 april 1998, besloten is deze notulen, na enkele aanpassingen, z.s.m. naar de verenigingen te sturen.
- Amerikaans vuilbroed:

- de informatie-avond 16/06 j.l. is erg positief beoordeeld waarbij ook de voortreffelijke medewerking van de RVV, in het bijzonder dhr. H. van Schuppen, zeer gewaardeerd werd. Er waren die avond meer dan 200 bezoekers.

- De bondsvoorzitter is op 22/6 j.l. aanwezig geweest bij een screening, door de RVV, te Boxtel. Helaas is deze stand positief bevonden en geruimd.

- een na-vergadering, (vervolg van 16/6) in de Kleine Aarde te Boxtel is bezocht door 22 imkers. Deze vergadering is gehouden op verzoek van de verenigingen Boxtel en Liempde d.d. 20/6 j.l. De bondsvoorzitter fungeerde hier als voorzitter. Namens de RVV waren aanwezig dhr. Peelen en Van Schuppen, namens het IKC dhr. Chr. Smeekens. De vergadering kenmerkte zich door de volgende vragen; Na screening hoe verder en na ontruiming wat dan? Eveneens was het een probleem dat afgesproken tijden overschreden werden, men weet niet wanneer de volgende actie door de RVV zal starten, z.a. tweede controle, ontsmetting van de stand. De vragen die gesteld zijn werden zo goed mogelijk beantwoord door de genoemde heren van de RVV. Onderschat mag niet worden de emotionele kant van de zaak.

- het bondsbestuur heeft besloten om de Bedrijfswedstrijd 1998 niet door te laten gaan, gelet op de hoge besmettingsgraad van deze bijenziekte. De betrokkenen hebben hierover bericht ontvangen.

- Concept bestuivingsregeling bij het plaatsen van bijenvolken:

- conceptreglement is aangeboden aan het bondsbestuur en een verslag van de werkgroep die vergaderde d.d. 14/7 j.l. te Kesteren.

- de door de bond van bijenhouders NCB georganiseerde bijeenkomst d.d. 7/7 j.l. is erg goed geslaagd met een zinvolle discussie over het concept-reglement en de daarbij behorende tarieven. De noodzaak werd aangegeven om te zorgen voor een goede regeling. Als vertegenwoordiger voor de imkersbonden ABTB, LLTB en NCB is dhr. C. Havermans aangesteld om mede de onderhandelingen met LTO te voeren.

- Studiedag 14/11/1998. voorbereiding door de werkgroep

is vrijwel afgerond, de begroting is aangeleverd (nog niet goedgekeurd). Mappen met uittreksels en informatie van deze dag worden in overleg met de commissie studiedag samengesteld door de secretaris, deze mappen worden uitgereikt aan de deelnemers van de studiedag.

- Verenigingsboek.

- er is een verdeling gemaakt per pagina en per bestuurslid om de pagina's aan te passen, om zodoende het traject te bespoedigen m.b.t. de wijzigingen die ontstaan zijn door bestuurswisselingen.

- stukken moeten voor 16/9 a.s. aangeleverd worden waarna het boek compleet gemaakt wordt en weer de juiste gegevens bevat. De verenigingen krijgen t.z.t. de aanvullingen toegestuurd.

- er wordt nog te weinig gebruik gemaakt van het 'Boek' wat tot gevolg heeft dat de secretaris vele onnodige telefoontjes en briefjes moet afwerken. Ontlast de secretaris, kijk eerst in het verenigingsboek, daar is het voor.

Vele kleine maar zeker zo belangrijke zaken zijn in deze vergadering aan de orde geweest o.a. subsidieverzoeken, PR-activiteiten, honingzemerij, contributie, uitbetaling bestuivingsvergoeding (restant), het Rode boekje van de bibliotheek, ondersteuning bouwen bijenhal en declaratie van de secretaris.

Heeft u vragen c.q. opmerkingen over deze rubriek dan kan u contact opnemen met het secretariaat: Spoorlaan 350, Postbus 91, 5000 MA Tilburg, 013-5836350, fax 013-5435579. Staat ook in het verenigingsboek.

Prachtig smeedwerk. Ontworpen en uitgevoerd door de heer J.M. van Hemert uit De Bilt.

Voorlichtingsbijeenkomst Amerikaans vuilbroed

M.J. van Iersel

Op dinsdag 16 juni 1998 heeft de bijenhoudersbond NCB voor haar leden en belangstellenden een voorlichtingsbijeenkomst georganiseerd over Amerikaans vuilbroed (AVB). De recente uitbraken in het werkgebied van de bijenhoudersbond NCB waren de aanleiding daartoe. Bij de opening van deze druk bezochte vergadering, door de heer J. Beekman, voorzitter van de bijenhoudersbond NCB, was er een woord van welkom aan de vertegenwoordigers van Rijksdienst van Keuring van Vee en Vlees (RVV), Dienst Landbouw Voorlichting (DLV), Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN) en de Ambrosiushoeve.

Op het moment van deze bijeenkomst waren er al besmette standen geruimd en vervoersverboden ingesteld. De heer H. van Schuppen van de RVV gaf een uiteenzetting over de RVV, de werkwijze hiervan, de wetgeving met betrekking tot besmettelijke dierziekten zoals opgenomen in de Gezondheids- en WelzijnsWet voor Dieren (GWWD), de taxatie van de waarde van de imkerij indien tot ruiming door de firma Rentokil moet worden overgegaan en de instelling van een crisiscentrum. Dit centrum is bereikbaar op maandag, woensdag, vrijdag van 10.00-11.00 uur onder telefoonnummer 0413-255727.

Informatie is ook verkrijgbaar via internet: www.minInv.nl. Naast informatie over de formele gang van zaken kwamen de volgende praktische punten aan de orde:

- Een goede administratie van wat er met moeren, volken en kasten gebeurd is, is belangrijk.
 - De RVV kent de imkers slechts via de ledenadministratie van de organisaties. Het achterhalen van niet-georganiseerde imkers kan alleen gebeuren met medewerking van imkers die met de plaatselijke situatie bekend zijn.
 - De voornaamste besmettingsbron is de imker zelf met het aanschaffen van buitenlandse koninginnen, aankopen van tweedehands bijenteeltmateriaal zonder te weten waar het materiaal vandaan komt en het voeren van honing van onbekende herkomst, met name geldt dit voor buitenlandse honing.
 - Er is meldingsplicht voor deze ziekte. Officieel moet de ziekte gemeld worden bij de burgemeester van de gemeente waarin de ziekte wordt aangetroffen. Het is veel praktischer om dit te melden bij de Ambrosiushoeve omdat dan onmiddellijk door ter zake kundigen de juiste procedure in werking kan worden gezet.
 - Het is geen wettelijke verplichting maar wel van organisatorisch belang de ziekte ook te melden bij het hoofdbestuur van uw organisatie.
 - Hygiënisch werken, met name waar het betreft het voorkomen van contacten van gereedschappen en materialen met andere bijenstanden. Elke bijenstand zijn eigen gereedschap en geen spulletjes meenemen om daarmee een andere imker te gaan assisteren.
- De bijeenkomst werd besloten met het uitdelen van formulieren waarop de imkers uit gebieden die een screening vereisten hun volken konden vermelden zodat zo snel mogelijk hiermee begonnen kon worden.

Voorzitter C. Roelen

Zo begon het!

Vlak voor het zalig einde.

Toch nog revanche

De inmiddels teruggetreden bondsvoorzitter C. Roelen kreeg na 22 jaar toch nog zijn revanche. Wat was het geval? Op 11 september 1976 overhandigde bondssecretaris J. Lauwers aan Imca Marina een fles, als dank voor haar medewerking. Dat leverde hem een spontane zoen van Imca op. In het verenigingsorgaan 'Bijenteelt' van september 1976 werd hiervan bovenstaande foto-reportage afgedrukt, onder de titel '**Bondssecretaris Lauwers is Voorzitter Roelen te glad af**'. De revanche vond plaats op 15 mei 1998 tijdens een feestavond van het Bedrijfspensioenfonds van de Landbouw (BPL). Imca Marina herinnerde zich de Imkersdag nog goed en werkte graag mee aan de revanche en de publicatie ervan.

Uit de PC van de voorzitter

Dick Vunderink

Wat moet je toch oppassen met wat je schrijft. Ik begon mijn vorige 'Uit de PC' met het enthousiasme over dit bijenjaar en prompt slaat het weer om en worden imkers en bijen even chagrijnig. Om maar niet te spreken van de jonge maagdjies die hunne 'kuise staat' in alle preutsigheid hardnekkig wisten te beschermen. De zomerdracht naar de knoppen, maar dit is een wat verkrampte beeldspraak. Ik heb de zaak maar vlot naar huis gehaald, verenigd wat niet beter verdiende, het eerste wintervoer toegevend en zelf zoek ik nog even de zon op. De bijen moeten thuisblijven want ik heb geen gezondheidsverklaring aangevraagd. En deze hele aanloop had ik nodig om die gezondheidsverklaring aan de orde te stellen.

We hebben weer Amerikaans vuilbroed (AVB) en hoe we er aan komen is niet bekend. Er wordt gegist en wat geroddeld maar we weten alleen hoe het is verspreid, namelijk door contacten van imkers onderling. Samen reizen of elkaar even helpen met besmet materiaal, een leeg kastje of een raampje broed van die kanjer van een moeder. Uiteraard allemaal onbewust op het moment dat de besmetting nog niets eens werd vermoed. Verwijten passen dus niet, behalve dat we weten dat het riskant is, maar we laten ons in slaap zakken als AVB een tijdje onder de roos blijft. We weten ook dit keer niet hoe de insleep plaatsvond. Mogelijk door de koninginnenteelt? Helaas ook weer zo'n medaille met twee kanten. Prima dat het gebeurt, betere bijen die ook nog minder steken en soms zelfs zulke ongeëvenaarde eigenschappen schijnen te bezitten dat een nieuwe soortnaam nodig is, *Apis mellifera miraculosa*.

Dat is de mooie kant. De minder mooie kant is het risico van de import van teeltmateriaal uit het buitenland. In het buitenland is meestal meer AVB dan bij ons, wat deels met de omvang van dat buitenland heeft te maken. Het risico van import van besmet broed of bijen is dan aanwezig. 'Nee', hoor ik al roepen, 'want we importeren alleen met gezondheidsverklaring'. Dat is het minste, want zonder zo'n verklaring zou het mijns inziens grenzen aan een morele misdaad. Maar helaas heeft de gezondheidsverklaring slechts de betekenis dat je juridisch gedekt bent. Ik heb van verschillende kanten gehoord hoe ondeskundig in Nederland en in het buitenland gezondheidsverklaringen worden afgegeven en velen van u kennen die verhalen ook. In feite zegt het alleen dat er ter plekke geen reisverbod wegens AVB geldt. Maar de besmetting kan al lang aanwezig zijn, maar nog niet geconstateerd. Zo krijg je een klein beetje besmetting gratis erbij. Ik stel dat het importeren van (teelt)materiaal en het reizen naar dracht in het buitenland op basis van alleen een gezondheidsverklaring grenst aan een morele

wandaad.

Al een heel stuk anders wordt het als de buitenlandse teler gedegen werk maakt van het onderzoek van honingmonsters en even serieuze consequenties verbindt aan de uitslag. Dat zegt al een stuk meer over de gezondheid van de stand of zelfs het teeltvolk.

Maar ook dit biedt geen honderd procent zekerheid, want mogelijk is een lichte besmetting niet geconstateerd maar intussen wel toegenomen. Bij alle uitbraken van de laatste jaren was er sprake van koninginnenteelt en vaak van import. U begrijpt, ik vind die import een griezelige zaak. Ook al omdat voor de soort *Apis mellifera miraculosa* grote bedragen moeten worden neergeteld, zodat de verleiding voor de minder integere verkoper om een flinke omzet te maken, groot is.

Wat ik zou willen? Ik droom hardop dat we met elkaar eens zouden afspreken tenminste een jaar lang niet te importeren. Vallen onze teeltprogramma's dan echt helemaal om? Terwijl ik zulke enthousiaste verhalen hoor over de schitterende lijnen die we hebben? Ik begrijp best dat de serieuze koninginnentelers idealen hebben die ze niet graag op een zacht pitje zetten en mijn droom een nachtmerrie noemen. Maar mag ik dan wel van ze vragen zich voortdurend bewust te zijn van een moreel verantwoordelijkheidsbesef voor de Nederlandse imkerij bij het nastreven van hun idealen? En voor het reizen naar drachtgebieden in Duitsland heb ik geen goed woord over.

En zo heb ik me dit keer weer eens minder populair gemaakt.

Nieuwe video's VBBN

Marga Canters

Vanaf heden heeft de VBBN de video 'Nederlands fruit, dag in dag uit' en 'Bijenhouden met succes' in de uitleen. De eerstgenoemde film duurt ± 15 minuten en geeft een vrij oppervlakkig beeld vanaf de aanplant van fruitbomen, via bestuiving, bestrijding en veiling, tot verkoop in de winkel. In de film wordt niet echt diep ingegaan op de afzonderlijke onderdelen.

De tweede film duurt ± 44 minuten en laat de activiteiten zien gedurende een jaar. De film is van enkele tientallen jaren geleden, maar de werkzaamheden zijn nog precies dezelfde. Het begint met het maken van vegers, reizen naar de zomerdracht, plaatsen moerrooster en uitlaatbord, afnemen honing, ontzegelen en slingeren, inwintert, verenigen in het voorjaar en reizen naar de voorjaarsdrachten koolzaad en fruit. Aan het einde van de film nog een korte samenvatting van een jaar rond.

Leden van de VBBN kunnen deze video's gratis lenen, eventuele portokosten zijn voor rekening van de aanvrager. Niet-VBBN-leden kunnen de video's lenen tegen betaling van een gering bedrag.

Inlichtingen: secretariaat VBBN, 0317-422422, fax 0317-424180, E-mail: bijenhuis@tip.nl.

Heropening stal Stadskanaal

L.J. Hillebrands, voorzitter VBBN subver. Stadskanaal
 In het maandblad Bijen 5(9): 244-245 (1996) presenteerde de jubilerende (50 jaar) subvereniging Stadskanaal van de VBBN haar 'trots' in het recreatiegebied 'Pagedal': de demonstratiebijenstal in het bijenpark 'Immedal'. Ruim een jaar later haalden wij het maandblad weer, Bijen 6(11): 305 (1997) maar nu met het trieste verhaal van een door brand volledig in de as gelegde stal! Dat artikel eindigde met het positieve nieuws, dat de gemeente en het bestuur de mogelijkheden tot herbouw van een nieuwe stal op dezelfde plek zouden onderzoeken.

Wethouder Ben Heller, zelf imker en lid van subvereniging Stadskanaal, heeft het nieuwe naambord 'Immedal' onthuld.

Die mogelijkheden bleken aanwezig te zijn en nog voor de bouwvakvakantie van de zomer 1997 werd met de herbouw begonnen.

Was de vorige stal uit hout opgetrokken, nu is gekozen voor stenen wanden. Maar voor het overige heeft de nieuwe stal dezelfde vorm en afmetingen gekregen als de vorige.

In september werd de stal door de aannemer opgeleverd. De subvereniging Stadskanaal had weer een demonstratieststal en het bijenpark was weer compleet.

Maar daarmee konden wij nog niet echt aan de slag. Door de brand was vrijwel al ons demonstratiemateriaal in vlammen opgegaan. De geërfde antieke honingpers, de boogkorven met toebehoren, de informatie-panelen, een fotoserie, de verenigingshoningsslinger, gereedschappen, demonstratiekastjes, de marktkraam, foldermateriaal, kortom alles, waarmee we de bezoekers van ons park de diverse kanten van het bijenhouden konden verduidelijken, was weg.

Gelukkig bleken de verzekeringsmaatschappijen, van zowel de VBBN, als van de Gemeente Stadskanaal en de particuliere imkers, bereid de opgegeven schade coulant te vergoeden. Daardoor waren wij in staat om de nieuwe stal weer naar behoren in te richten.

Natuurlijk zijn wij spullen met een zekere gevoelswaarde voor altijd kwijt en is het zien verbranden van bijenvolken een nare herinnering, maar desondanks gaan wij gemotiveerd verder.

Zaterdag 20 juni j.l. hebben wij, in de vorm van een 'Open huis', de nieuwe stal aan de Kanaalsters getoond. Wethouder Ben Heller, zelf imker en lid van onze vereniging, heeft het nieuwe naambord 'Immedal' onthuld. Hij heeft de doek, die het naambord bedekte, als ware het een zwerm, in een schepkorf 'geschept' en daarmee de stal heropend.

Bij deze heropening waren vertegenwoordigers van regionale zusterverenigingen, van het groepsbestuur Groningen, leden en hun partners en belangstellenden uit de buurt aanwezig.

De VBBN subvereniging Stadskanaal hoopt vanaf nu nog vele jaren 'in alle rust' verder te kunnen imkeren in het 'Immedal' en zal de educatieve opdracht, die men ons gegeven heeft, naar beste kunnen uitvoeren. En met zo'n stal zal dat waarachtig wel gaan.

Facelift Expositie Bijenhuis

Frans Janssen

Met behulp van een klein budget, maar met een overmaat aan enthousiasme en inzet zijn de vrijwilligers van het Bijenhuis er in geslaagd de permanente expositie een nieuw gezicht te geven.

Deze tentoonstelling is zestien jaar geleden ontstaan uit een initiatief van Jan Willems, Peter Schreuder, Wim Merkens en de inmiddels overleden Hendrik Evenboer. Links en rechts werden imkersattributen bijeen gezocht en hiervan werd een tentoonstelling gemaakt. Een museum vonden de initiatiefnemers een te groot woord!

De belangstelling is in de loop der jaren fors toegenomen, evenals de benodigde rondleiders, nu al veertien in getal! Toch was er bij die laatste groep onvrede, omdat de expositie geen echte 'routing' bezat. Dat is nu veranderd! De huidige inrichting is gebaseerd op tien thema's. Bij het onderwerp anatomie kunnen zelfs enkele stereomicroscopen worden gebruikt. Andere thema's zijn 'huisvesting, vroeger en nu', 'honingwinning', 'bijenproducten' en heel belangrijk 'de bestuiving'. Naast de observatiekast is de vitrinekast met een echte zwerm erin een leuke blikvanger. Deze kast werd reeds in de dertiger jaren gebruikt

op het Openlucht Museum in Arnhem. Hij is onlangs geschonken door imker Wim Jacobs uit Oosterbeek, wiens vader een fervent verzamelaar was van oude imkersmaterialen en beheerder van de afdeling Realia op voornoemd museum. Bovendien was hij een buitengewoon begaafd imker. In 'Het grote bijenboek' van de onlangs overleden R. Groenveld, komen we hem heel wat keren tegen en wordt de methode 'Jacobs' geroemd om zijn doelmatigheid!

Het gehele jaar open

Enkele jaren geleden is de expositie voorzien van verwarming waardoor deze nu voor groepen het gehele jaar, na afspraak, bezocht kan worden. Het Bijenhuis mag zich al verheugen in een aantal 'vaste' klanten, zoals de LUW en vele andere onderwijsinstellingen die elk jaar op bezoek komen. Ook bijenteeltleraren met hun cursisten behoren tot de trouwe klanten. Aan buitenlands bezoek geen gebrek. Gelukkig spreken verschillende rondleiders wel enkele vreemde talen, hoewel het met Russen en Chinezen, ja die komen ook, weleens moeilijk is! Het keukentje is ook vernieuwd, waardoor we nu in staat zijn koffie, thee en gekoelde frisdranken met natuurlijk honingkoek te serveren. En voor de kinderen is het altijd leuk een eigen kaarsje te rollen met een opprikbijtje. Naast rondleiding en de film 'De Honingbij' is er in het seizoen een wandeling door de drachtplantentuin en een bezoek aan de grote verenigingsbijenstal. Als u geluk hebt, kunt u ook de productie zien van de onvolprezen Bijenhuisstraat. Maar de machine loopt niet altijd!

Een bezoek aan de imkersshop vormt meestal de afsluiting van een leuk en vooral leerzaam dagje uit. Leden van de VBBN hebben op vertoon van hun lidmaatschapskaart gratis toegang tot de expositie. Voor een bezoek aan onze expositie graag tijdig even een belletje.

Symposium over bijenziekten

Catherine Reker (VBBN), Roeland Vaes (KVIB)

Zoals u in het juli-augustusnummer van *Bijen* hebt kunnen lezen, organiseren de commissies Gezondheidszorg van de VBBN en de Koninklijke Vlaamse Imkersbond (KVIB) een tweedaags symposium over bijenziekten. In tegenstelling tot deze aankondiging vindt het symposium plaats op zaterdag 6 en zondag 7 februari, in het Bijenteeltmuseum te Kalmthout, vlakbij de Nederlandse grens. We kunnen daar gebruik maken van de faciliteiten van het Natuur-Educatief-Centrum.

Drie thema's staan op het symposium centraal:

Amerikaans vuilbroed, varroa en nosema. De beste wetenschappelijke sprekers uit Vlaanderen, Nederland en Duitsland zijn uitgenodigd om te vertellen over de nieuwste ontwikkelingen en inzichten.

Een greep uit het programma:

- Wat weten we van Amerikaans vuilbroed, hoe werkt de bacterie; wat zijn de theorieën over de besmettings- en de resistentie-mechanismen in het bijenvolk? Hoe staat het met de verspreiding van AVB-sporen in Nederland en België; wat zijn de resultaten van de screening? Welke kant moeten we op met de bestrijding en welke ervaringen deed men in het buitenland op?

- Hoe gaan we om met de varroamijt in het tijdperk van de toenemende resistentie van de mijt tegen harde chemische middelen. Het gebruik van organische zuren, etherische oliën en biotechnische methoden respectievelijk combinaties daarvan worden praktisch en theoretisch belicht.

- Wat is nosema, hoe ontdek je het, wat kan je doen aan preventie en bestrijding?

- Wat is acarapis en hoe bestrijd je deze parasiet?

- Welke rol spelen de veerkracht en vitaliteit van bijenvolken bij het voorkomen van ziekten en wat omvatten die begrippen? Welke rol speelt de hygiëne?

Het symposium zal voor de Nederlandse en Vlaamse imkers uniek zijn: niet alleen vanwege het niveau van de sprekers, maar zeker ook door de sfeer en de gedachtenwisselingen.

We hopen de elementen wetenschap, vriendschap, gastronomie en cultuur te laten harmoniëren in het kader van de bekende Vlaamse gastvrijheid. Noteert u alvast de (gewijzigde) data: zaterdag 6 en zondag 7 februari 1999. Nadere gegevens over het definitieve programma, de deelnemings- en verblijfkosten en de wijze van inschrijven volgen in het decembernummer.

Eerste Euregio Honingkeuring

Op 16 oktober a.s. wordt de eerste Euregio honingkeuring in het Westfaals-Nederlands Imkermuseum te Gescher gehouden. Alle Nederlandse imkers en alle leden van de Kreis Borken kunnen hieraan deelnemen.

Gekeurd wordt naar de richtlijnen van de Deutsche Imker Bund (DIB) en de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN).

Er wordt alleen gekristalliseerde honing gekeurd, vloeibare honing wordt niet toegelaten. Iedere inzender mag met maximaal 3 x 3 potten honing deelnemen. Aanbevolen wordt de potten honing te verpakken in Styropor-doosjes, met vermelding van naam en adres van de inzender.

De deelnemerskosten bedragen DM 5,- of f5,- voor iedere inzending van drie potten. Betaling bij aflevering. De KIV Borken is niet aansprakelijk voor schade ontstaan tijdens transport of keuring.

Inleveren van honing op zaterdag en zondag van 10.00-12.00 uur en van 15.00-17.00 uur of vóór de keuring op 16 oktober in het Imkermuseum, Lindenstraße 2 te Gescher. De prijzen worden beloond met een oorkonde.

Teruggave van de honinginzendingen geschiedt op zaterdag en zondag tijdens de genoemde openingstijden of ná afloop van de keuring.

Inlichtingen

Kreisimkerverein Borken, Dr. Klaus Mella, voorzitter, Eschstraße 47, 48712 Gescher, tel. 00-49-25425600 of R. Waaijer, 053-4612416.

Openingstijden secretariaat VBBN

Met ingang van heden is het Algemeen Secretariaat van de VBBN op: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag bereikbaar van 09.00-15.00 uur en op woensdag van 09.00-12.00.

Vakature Hoofdbestuur VBBN

In het Hoofdbestuur van de VBBN ontstaat voorjaar 1999 een vakature voor een bestuurslid. Gegadigden, die bij voorkeur beschikken over enige kennis van drachtplanten, worden verzocht te reageren.

U kunt uw reactie sturen aan:
Het Hoofdbestuur van de VBBN,
Postbus 90, 6720 AB Bennekom.

Faxen of E-mailen mag ook: 0317-424180
respectievelijk: bijenhuis@tip.nl

Carnica en/of Buckfastclub van Groep Achterhoek

Een aantal imkers van de Groep Achterhoek heeft de medewerking van het groepsbestuur gevraagd bij het opzetten van een dergelijke club. Deze club(s) zullen een zelfstandig bestaan moeten gaan leiden. Voelt u er voor zich in verenigingsverband meer in een van deze rassen te verdiepen, meldt u zich dan vóór 15 oktober aan bij H. Halfman, W. Alexanderlaan 14, 7261 WK Ruurlo, tel. 0573 453244. Wij zijn van plan ruim voor het nieuwe bijenseizoen te beginnen. Zij die zich al eerder aangemeld hebben hoeven dit niet nogmaals te doen.

bijen

FAMILIEBERICHTEN

In de leeftijd van 87 jaar, maar toch geheel onverwacht, is onze gewaardeerde mede-imker

FRIEN BECKERS

overleden.

Frien was 17 jaar lid van onze vereniging. Gaarne bedanken we hem voor wat hij voor onze vereniging betekende. Wij wensen zijn vrouw Til, evenals zijn verdere familie, veel sterkte toe om dit verlies te kunnen dragen.

Leden en Bestuur
LLTB bijenvereniging Weert

Op 6 juni j.l. overleed op 80-jarige leeftijd ons zeer gewaardeerd medelid

ANTOON VAN DER VLEUTEN

Nog geen twee maanden na het overlijden van ons bestuurslid Willem van der Vleuten, is nu ook zijn vader Antoon van ons heengegaan. Antoon is 62 jaar lid geweest van onze vereniging.

Twee jaar geleden heeft hij de oorkonde behorende bij zijn diamanten jubileum nog in ontvangst mogen nemen. We zullen Antoon missen met zijn onverwachte bezoekjes maar ook met zijn stekjes zijn zaadjes en zijn plantjes. Wij wensen de familie Van der Vleuten veel sterkte toe.

Bestuur en leden